

5° ANNÉE.

№ 7—9. 1927.

STUDENSKYJ VISNYK

PUBLIÉ PAR L'UNION NATIONALE DES ASSOCIATIONS D'ÉTUDIANTS D'UKRAINE

СТУДЕНСЬКИЙ ВІСНИК

РІЧНИК V. ЛИПЕНЬ—ВЕРЕСЕНЬ Ч. 7—9. 1927.

П Р А Г А

Зміст.

Пять років Централі (Редакція)	1
Др. Степан Нижанківський. Перед V. Звичайним Зіздом ЦЕСУС-а	3
Петро Кожевників. Перед новим роком нашої міжнародної акції	7
Др. Степан Нижанківський. До польсько-української ко- мисії при СІЕ	9
С. Черкасенко. «Коли народ мовчить»	12
Спілка студентів-українців в Німеччині — ЦЕСУС. (1922 —1927).	22

ЦЕСУС.

Комунікат Управи ЦЕСУС-а ч. 5	25
Комунікат Управи ЦЕСУС-а ч. 6.	25
Звіт делегації ЦЕСУС-а з міжнародних конференцій	26
Рефреати подані делегацією ЦЕСУС-а	31
Звіт з діяльності Управи ЦЕСУС-а	34
З життя чужинного студентства	42

Помешкання Редакції та адміністрації:

Praha-Smíchov, Nádražní ul. č. 46.

Поштова адреса:

Praha, hlavní pošta, příhradka č. 411, «Studenskýj
Visnyk».

Гроші посилати на адресу:

Praha, Živnostenská banka, «CESUS» («Stud. Visnyk»).

СТУДЕНСЬКИЙ ВІСНИК

(STUDENSKYJ VISNYK)

видає Центральний Союз Українського Студенства („ЦЕСУС“)

Річник V.

Липень-Вересень 1927. Прага.

Ч. 7-9.

Пять років Централі.

В перших роках, безпосередно після великої народньої катастрофи, коли Україну знову поділено а народ український отроювали і морально добивали його провідники своїми взаїмними обвинуваченнями, була одна верства в народі, яку ніякий земний, чи надземний страх і ніяке нещастя не могли вже одолати, і вона неначе наперекір тому всьому була постійно активною, творчою і завсігди повною незломної віри в свою перемогу. Такою верствою в ті тяжкі часи було якраз українське студентство. Активні учасники світової війни і національних визвольних змагань, що напротязі того часу дорого окупували знання тодішньої хвилі, яке й перенесли опісля до шкільних будинків а також в ціле суспільне життя, щоб ним покористуватися, урухомити, так би мовити цілу українську масу і своєю завзятістю та підприємчивістю держати її в постійному напруженню, в великій виконности і завзятій обороні супроти ворога. Була це спеціально обставинами витворена академічна молодь, що повна великих життєвих досвідів і молодечих поривів взялась відновляти національне життя на всіх його ділянках не зважаючи на великі переслідування зі сторони ворога.

Створення Українських Високих Шкіл у Львові, цього десятками років очікуваного *національного храму науки* було її ділом. Створення цілої сітки студенських організацій в краю свідчило про повну свідомість завдання та великі організаційні здібности студентства.

В тому ж часі велика частина українського студентства, що силою обставин опинилась на еміґрації, в ріжних університетських осередках і була зорганізована в місцеві Студенські Громади, вела працю на свій спосіб розуміння, керуючись тільки спільним ідеалом.

Започаткована в так великому розмірі праця вимагала скоординовання студенських сил та точного пляну її здійснення, що можна було досягнути створенням все українське студентство об'єднуючої організації. Пять років минуло з того часу, як до Праги зїзджалися представники поодиноких студенських організацій, щоб покликати до життя свою найвищу професійну установу — «ЦЕСУС».

Яка ж гарна і оригінальна картина! В сірих та зелених шинелях, в одностроях українських армій, з виразними слідами таборових та тюремних злиднів, прибиті народним нещастям, але з яскравим проблеском надії в краще майбутнє, з великою рішучістю і завзяттям засідали побіч себе Наддніпрянці, Галичане, Буковинці, Волиняки та Кубанці. Велика в життю українського студентства історична хвиля! Свідомий протест проти поділу України, об'єднання студентства в одній Централі і приступлення до організованої плянової праці. Заклик до цілого українського громадянства, щоб морально і матеріально піддержало УВШ, а даліше самооподаткування на ту ціль. І тут перший доказ ділом одноцілості українського студентства. Кожний однаково дорожив і однаково підтримував УВШ.

За той весь час від створення Централі аж по сучасну хвилю була вона постійно активною, кермувала студенською працею, служила вказівками та інформаціями як організаціям так і поодиноким особам. Дати хочби короткий перегляд діяльності за перших п'ять років її існування являється просто неможливим. Об'єднання всіх студенських організацій на Заході України та на еміграції включно до Зеленого Клину, Америки та Канади, постійна співпраця з тими організаціями та поодинокими студентами як також з ріжними українськими установами а даліше видавання власної преси, інформаційних бюлетинів, комунікатів, рефератів, меморандумів, ріжного рода устні інтервенції в урядах, писання статей для чужинної преси, добування матеріяльних засобів для студентства, постійний звязок майже зі всіми союзами чужинного студентства, з слаянськими Інститутами при університетах в Європі, з Товариством для інтелектуальної співпраці при Союзі Народів, з Міжнародним бюро праці в Женеві, участь в ріжних міжнародних студенських конференціях, видавання періодичного бюлетину на чужих мовах, інформаційних брошур про Україну, добування заграничних віз для студентів емігрантів і т. д. і т. д., все це праця ведена на протязі п'ятох років і вона так велика, що не дасться ніякого рода статтями охопити.

Існування Централі, як це виказала праця перших п'ятох років є вповні виправдане. Що її існування є необхідним свідчить той факт, що на протязі того часу багато повставало і заникало ріжних студенських та громадянських організацій а Централья весь час постійно працювала і завсігди з повним успіхом.

Хай-же в цей радісний час для нашого студентства зрозуміють наші молодші товариші, які саме тепер наповняють наші ряди, що поневолена нація вимагає від своєї молоді праці на всіх ділянках народнього життя. Так розуміли ті товариші, що основували нашу Централью і так розуміли також ті, що на протязі п'ятох років в ній працювали.

Редакція.

Перед V. звичайним зїздом ЦЕСУС-а.

В днях 29—31. жовтня відбудеться V. черговий зїзд ЦЕСУС-а в Празі. З цим переживає ЦЕСУС також 5-ту річницю своєї діяльності. Коли поглянемо в його минуле, то побачимо, що його діяльність визначається рисою, у наших організаціях, головню на еміграції дуже рідкою, це постійність його діяльності. Ні одна організація на еміграції не може виказатись такою послїдовністю в своїй праці на всіх ділянках та серед так часом скрутних обставин як ЦЕСУС. На це зложилися дві причини: 1) *Аполітичність* ЦЕСУС-а, яка була провідною лінією в його внутрішній діяльності та охоронила його від багатьох небезпек загрожуваних йому з боку різних чинників, що хтіли пірвати його у вир політичного життя. До цього змагали головню комуністи, які довго були його членами, стараючись використати його матеріально і політично для себе. Ця політика комуністів, яким рішучо не залежало на добрі ЦЕСУС-а була й причиною сталих терть між ними і прочим студенським загалом, та ослаблювала його активність на зовні. Дперва, коли комуністи побачили, що загал студентства стоїть за творчу працю в ЦЕСУС-і, рішили, що розсадження його з нутра неможливе та вийшли з його складу на П. Звичайнім Зїзді в Подєбрадах 1924, зігравши на ньому під телеграфічним диктатом з Берліна пожалування гідну ролю. Також їхні напади на ЦЕСУС на Варшавськїм Конгресі СІЕ 1924, де станули одним фронтом з поляками та москалями проти ЦЕСУС-а та коротко-трєвала сумна діяльність ДОПС-а проти нього розбилася с цю аполітичність ЦЕСУС-а, що стала основою довіря до него з боку студенського загалу.

Другим чинником його діяльності є *ідеалізм* з яким відноситься студентство до своєї Централі та працює в її органах. Що дійсно воно так є видно зі всьої праці на внутрішних і зовнішних ділянках, яку виконав ЦЕСУС за цих 5 літ, в порівнанню зі засобами якими розпоряджав. Кожен зїзд вислав до органів ЦЕСУС-а людей, що своїми здібностями та доброю волею подавали надію, що вивяжуться добре з нелегкого завдання керувати організаційним життям українського студентства, та що могли і хотіли жертвувати на це багато своїх сил і часу. Кожен, хто працював в Управі знає, що ця праця мусить силою обставин стати головним заняттям кожного члена Управи та що тоді наука і все проче мусить зійти на друге місце. Цей час жертвується переважно ЦЕСУС-ові. Що ж до самих напрямків діяльності кожночасної Управи ЦЕСУС-а, то вона йшла завсїгда по шляху, який вказують нам інтереси нації. ЦЕСУС зумів здійснювати наші національні ідеали в буденній дрібній праці. До цього поміг йому також вихід комуністів.

Діяльність ЦЕСУС-а обнімала дві головні ділянки, внутрішню і міжнародню. Що ж до першої, то вона з дебільшого була й

є ідеологічного та організаційного характеру та є обслідувана досить добре. Все патріотичне українське студенство на еміграції і на Західних Землях признає за ЦЕСУС-ом право і обов'язок проведу і заступництва та не було до тепер випадку самостійної діяльності членської організації, що противилабся організаційним і другим засадам ЦЕСУС-а. В тому напрямку існує і до тепер повна карність, яка узгіднила стремління всего патріотичного студенства та дала гарні висліди збірної праці.

Не вдалося на жаль ЦЕСУС-ові розвинути постійної та більшої допомогової діяльності для власного студенства. Що кладено на це велику вагу видно було з акту створення в 1922 році навіть окремої допомогової централі ЦЕДУС-а побіч ЦЕСУС-а, якому припали тоді тільки ідеологічні та організаційні завдання. Одначе вскорі побачено, що для окремої діяльності ЦЕДУС-а не має матеріяльних підстав та що наше економічне життя не є так розвинене, щоби виправдувало так складний апарат як був ЦЕДУС і тому на I. Надзвичайному Зїзді ЦЕСУС-а в січні 1923. в Празі зліквідовано ЦЕДУС а його аґенди в зменшенім розмірі передано на тому ж Зїзді відповідно реорганізованому відділові ЦЕСУС-а. Фіансовою підставою ЦЕСУС-а є до тепер оподаткування власних чинних членів, що встановлюється відповідно до матеріяльного стану загалу в даних країнах та часах. І так, в 1924, коли ЦЕСУС мав найбільше членів та найвисшим було оподаткування можна було перевести певну допомогову акцію в користь незабезпечених членів, то своїми власними фондами, то американськими патронатами, що й роблено позмозі. Одначе від 1925 р. матеріяльне положення оподаткованого студенства гіршає та його стає щораз менше через кінчення студій а з тим припинюється сама допомога так, що нині вона цілком не існує. Одначе ЦЕСУС не вважав і не повинен вважати матеріяльну допомогу членам своїм головним завданням, бо не творить вона цих духових цінностей як його прочі ділянки праці. І не треба ніколи міряти ЦЕСУС-а цим «що він мені дасть», як це робить багато наших студентів а якраз навпаки, треба ЦЕСУС-ові давати свої духові і матеріяльні засоби, щоб міг він сповнити свої завдання.

Може ще більші здобутки, чим внутрішньо-організаційні має ЦЕСУС відносно на міжнароднім полі. Якщо усвідомити собі неіснування українського питання до 1917. в міжнародній площині та розгром наших політичних змагань та ще й це, як ґрунтовно постаралося багато наших і чужих політиків здескредитувати в міжнародній політиці наші національні ідеали, то ясно, що постійна і послідовна участь хоч в студенськім міжнароднім життю не є річчю маловажною. Треба признати, що український студенський загал завжди вірно оцінював вагу цієї діяльності а зокрема всі Управи ЦЕСУС-а йшли на крайні жертви в інших ділянках праці, щоб тільки використати цю самоту для нас міжнародню плятформу для загально-національних інтересів. І тут часто підходжено з питанням «що нам дала» СІЕ, чи Міжна-

родня Студенська Поміч, чи прочі звязки з чужинцями та кладено перебільшені надії на реальні висліди цих звязків. Якраз ця ділянка праці відзначається як найбільшою потребою жертв, заки прийдуть її висліди, а тому треба і тут звернути увагу на цей ідеалізм з яким підійшов ЦЕСУС до неї. Нині ми маємо 5 літ цієї праці за собою, праці без реальних користей, але з добрим звуком, який має українське імя серед чужих студентів, а цим можемо бути покищо вдоволені. І тепер доперва, коли «пролупано скалу» отвирається для нас тут безмежно широке поле до самостійної та програмової діяльності, яка з успіхом ведена вже за послідні два роки.

П'ятий Звичайний Зїзд збирається серед досить невідрадних обставин. Матеріальний стан членів ЦЕСУС-а щораз більше гіршає а з тим і його фінансові спроможности. Головною фінансовою основою ЦЕСУС-а є тепер Подєбради, але й ті меншають числом членів та висотою оподаткування. Четвертий Звичайний Зїзд ухвалив податок для степендистів в Чс. Р. по 5 кч. місячно (для приходів від 200—400 кч. місячно по 2 кч., для організацій з поза Чс. Р. в порозумінню з Управою ЦЕСУС-а), одначе мало хто притримується цієї постанови та й Подєбради платять по 3 кч. З поза Чс. Р. йде оподаткування мало і тільки до лютого ц. р., отже ясно, що це відбивається на діяльності ЦЕСУС-а, якого Управа вже бігом цього року зменшилася до 3-ьох членів. Такий стан був перебачуваний вже на IV. Звичайнім Зїзді, та нинішня Управа була готова вести ЦЕСУС і безогляду на висоту доходів та повести найконечнійше діловодство і власними приватними засобами членів. Одначе це не є нормально і до цього не сміє дійти. Вкінці так зле з нами не є, щоби не вдержати ЦЕСУС-а. Річ не в матеріальних обставинах а в добрій волі. Треба признати, що «стара гарда» студентів, яка перебула визвольну боротьбу на фронтах і підземеллю і яка розуміла значіння ЦЕСУС-а нині вмирає. Наше молодше студенство не виявляє цього запалу до громадянських справ взагалі а цим і до власних студенських організацій. До нині весь тягар роботи лежить на рештках «старої гарди». Наше молоде студенство повинно над цим призадуматись, щоб дотеперішні здобутки не пішли на нівець. Це головно відноситься до студентів із Західних Земель, які будуть в недовзі творити головний контингент членів ЦЕСУС-а. Їм треба освідомити собі, що хоча ЦЕСУС на еміґрації, працює для них і що вони вкінці стануть правдоподібно одинокою його основою, як не стане еміґрації. А ЦЕСУС буде мусіти остати на еміґрації, бо на Західних Землях для нього не буде місця так довго, як довго вони під Польщею. На це вказує позазаконний стан українських студенських організацій там взагалі і заник Профоруса та Експозитури ЦЕСУС-а у Львові зокрема. Половина праці і значіння ЦЕСУС-а є на міжнароднім полі а ця ділянка його роботи заникла б, якщоб він перейшов до Львова. Лишити ж міжнародній відділ на еміґрації за мало, бо ще є поважна скількість студенства на еміґрації і буде ще довший час, але й це не охоро-

нило б ЦЕСУС-а перед долею Профоруса й Експозитури. Вже найвищий час, щоб краєве студентство відчуло, що йому не вільно тратити звязку з еміграцією, коли еміграція вже не в стані допомогати краєві в давній мірі. Навпаки, поволі настає час, коли край повинен підперти еміграцію.

Отже перед ЦЕСУС-ом головне питання грошей. Як їх добути, мусить подумати V. Звичайний Зїзд та будуча Управа. Але вони мусять бути, бо иначе ЦЕСУС загине не під ударом зверхніх ворогів, не розкладом з нутра а байдужністю своїх членів. Також кожний шануючий себе український студент повинен поставити собі удержання ЦЕСУС-а за точку особистої чести і не допустити, щоб старше громадянство було змушуване його удержувати. Це бувби дійсно сором і доказ нашої нездарности, який болюче діткнувби цілу націю. Також ЦЕСУС неповинен бути залежним від старшого громадянства, бо він мусить мати свободу власної совісти і ділання. Незавсїгди ми згідні з батьками, навіть часто ні.

Та справа в нас небезнадійна, як це показала збірка ЦЕСУС-а на цьогорічні міжнародні зїзди, якої вислід був надсподівання добрий. Правда, що половину грошей на це дало старше громадянство а Прага показала знову найгірше. І з Америки і з Харбіну відгукнулося наше студентство і проче громадянство більшими жертвами за що милю їм на цім місці подякувати і наші емігранти в Польщі допомогли відносно поважними сумами; иначе край мовчав, так студентство як і проче громадянство для якого добра поведено широкий наступ на поляків за «нумерус клявсус» на польських високих школах, за осунення нострифікаційних та репатріяційних шикан, за адміністративні труднощі при виїзді на закордонні студії за не допускання абсольтентів до публичної служби та за університетську справу і для оборони якого створено окрему комісію при СІЕ.

Отже все більше зростає діяльність ЦЕСУС-а на міжнароднім полі і буде зростати. Старі позиції треба вдержати, ще й нові добути. Але чи багато серед нас знаючих світові мови, визнаючихся в міжнародних справах, думаючих загально людськими категоріями а головно охочих до ділової праці в міжнародній діяльності? Ціла праця лежить виключно на еміграції а нею не цікавиться краєве студентство хоча й студіює за границею. IV. Звичайний Зїзд присвятив міжнародним справам досить ували иначе постанови Зїзду не зворушають студентського загалу. Ми ще дотепер не можемо виломитись з круговороту польських чи московських впливів та без товариства наших сусідів не можемо обійтись ані на міжнародних зїздах. Всіми цими питаннями прийдеться зайнятись найблищому Зїздові та мати на увазі, що від їх розвязки буде залежати дальша доля Централі та престиж українського студентства перед чужинцями.

Перед новим роком нашої міжнародної акції.

Ріжні міжнародні студенські зїзди відбуваються в кінці літа. Тому за початок року нашої міжнародної акції слід уважати місяць листопад, коли закінчуються всі справи звязані з минулими конгресами та нова Управа нашої Централі розпочинає працю підготовки до майбутніх виступів нашого студентства на інтернаціональному форумі.

У кількох часописах і в інших статях «Студенського Вісника» докладно зреферовано про участь українських делегатів у зїздах Міжнародної Студенської Помочі та Міжнародної Студенської Конфедерації. На цьому місці хочу лише звернути увагу слїдуючої Управи на кілька моментів, що звязані з нашою міжнародною акцією та подати конкретні думки до кожного зїзду в 1928 році.

Загально відомо, що наше студентство бере участь у діяльності «С. І. Е.», «І. S. S.» та «F. U. I.». Перш ніж застановитися над кожною з цих організацій треба піднести питання незвичайної ваги, — питання, яке торкається праці нашої молоді на міжнародному форумі в цілому. — Це *притягнення до праці нових молодих сил*. Кожному зрозуміло, що в жадному разі не сміємо цілу роботу серед чужинців складати тільки на кілька осіб, які, хоч і виробилися з часом на «фахівців», скорше чи пізніше залишать студенські організації а разом з тим відберуть від слїдуючої студенської генерації той досвід, який здобувається лишень безпосередньою участю у зїздах, конференціях, конгресах... Конче треба в слїдуючому році змобілізувати всіх тих молодших, які під (можє в останній раз) керовництвом досвідчених наших делегатів на ріжні зїзди увійдуть в курс справ і «С. І. Е.», і «І. S. S.», і «F. U. I.» та далі самі продовжуватимуть акцію розпочату перед 7-ма роками. Наскільки нам відомо, серед нашої молоді в ріжних осередках еміграції та на Західній Україні є певна кількість студентів, які мають необхідну для початку підготовку та можуть з успіхом перебрати на себе, коли не всю, то значну частину праці нашої Централі в ділянці міжнародних зносин. Нова Управа ЦЕСУС-а має тільки невідкладно звязатися з усіма осередками нашої молоді та найскорше встановити, хто має охоту і змогу в майбутньому році прийняти участь у міжнародних зїздах. Таким притягненням нових сил «з периферії» Управа звяже себе тісніше з членами ЦЕСУС-а, розбудить живіще зацікавлення студенського загалу до діяльності Централі та... полєкнить матеріяльну сторінку нашої участі в кожнорічних зїздах, — бо на місцях значно легше здобути необхідні засоби, коли посилається знану всім жертводавцям чи оподаткованим особу. Рівночасно з притягненням «доросту» до праці нашої Централі серед чужинців малаб нова Управа звернути найбільшу увагу на по-

більшення кількості українських делегатів на різних з'їздах шляхом запрошення до участі тих волонтерів, які в цілях пізнання чужини та навязання знайомств з представниками різних народів захтілиб бути на тому чи іншому конгресі на власний кошт. Не приходитьсь доводити необхідність побільшення складу наших майбутніх делегацій (пропаганда) зазначеним шляхом. Досить тільки навести той факт, що на конгресі в Римі польська делегація крім 5-ьох делегатів, яких післала польська централа на свої засоби, було ще аж 40 волонтерів...

Коли взяти під увагу, що слідуючий конгрес «С. І. Е.» і міжнародні студенські спортивні змагання відбудуться десь у серпні 1928 року в Парижі, то самі собою напрошуються де-які конкретні уваги до нашої участі в тому конгресі. Зрозуміла річ, що перш за все маємо найкраще виконати ті зобов'язання, які лежать на нас супроти «С. І. Е.». Назвемо два головніших: а) праця в мішаній українсько-польській комісії, б) організація подорожі українського хору. Щоб найкраще вивязатися з усіх завдань, які ставить нам мішана комісія, має нова Управа найскорше встановити потрібний контакт з Львовом. У Львові необхідно зорганізувати спеціальну комісію для зібрання потрібних матеріалів. Крім того в усіх часописах малиб періодично з'являтися заклики до українського загалу в справі тих-же матеріалів. Подорож хору дасться на нашу думку перевести в життя заангажуванням «Українського Національного Хору», який більш пів року концертує в Німеччині. Щодо участі в паризькому конгресі та змаганнях вистарчить занотувати такі моменти: а) наші студенти в Парижі можуть перебрати на себе технічну підготовку, б) українські організації в Парижі малиб зорганізувати участь наших спортсменів принаймі в поході в день відкриття змагань. Навіть французькі делегати в Римі підкреслювали значіння такої скромної участі українців у Парижі, де будуть заступлені чи не всі країни світу, бо конгрес «С. І. Е.» розпочнеться після скінчення світової олімпіади в Амстердамі, в) українські організації в Парижі малиб з нагоди конгресу спільно з українською делегацією урядити прийняття для тої чи іншої групи учасників конгресу, г) українська та близька до нас преса («Тризуб», «Прометей», «Франс-Юкрен» та ін.) малиб з нагоди конгресу випустити спеціальні числа чужими мовами, а нова Управа нашої Централі подбалаб про підібрання потрібного матеріалу.

«I. S. S.» має намір відбути свій черговий зїзд у Злучених Державах Північної Америки. З огляду на це не приходитьсь думати про ширшу участь наших делегатів з Європи. Хиба що провід «I. S. S.» прийшов би з матеріальною піддержкою, то в тому випадкові можно булоб післати до Америки найбільш одного представника, нашої Централі. Незалежно від того чи буде на тому конгресі українська делегація з Європи, нова Управа ЦЕСУС-а має дбати про найширшу участь у конференції «I. S. S.» наших земляків, які стало чи часово перебувають в Америці. Для

того необхідно вже тепер заініціювати утворення в Нью-Йорку з представників українських організацій окремого комітету, який спільно з нашою централею переведе всю підготовчу працю. Дуже легко для американських українців не тільки знайти кілька делегатів поміж молодшими, але також спричинитися до широкої пропаганди на користь України, скажім, участю українських співаків чи інших артистів у тих концертах, які звичайно уряджуються з нагоди зїздів «I. S. S.».

Мусимо ще раз підкреслити конечну потребу скоординувати діяльність наших делегатів і на щорічних зїздах «F. U. I.» («Міжнародня Університетська Федерація») з акцією, яку провадить наша Централь на форумі «С. І. Е.» та «I. S. S.», бо в противному разі лінія нашого поступовання супроти представників різних народів на міжнародньому полі може стати цілком неоднозгідною... Цей момент обовязково треба узгляднити, — цього вимагають поодинокі факти з діяльності української секції «F. U. I.». Доцільно булоб в слідуєчому році в склад делегації подебрадського товариства ввести представника ЦЕСУС-а.

Для повноти наших зауважень згадаймо ще потребу раз таки зацікавити організації нашого католицького студентства діяльністю «Рах Романа». Ця міжнародня організація далаб змогу молодим українським католикам навязати зносини з католиками цілого світу.

Всі ми знаємо, що базою кожної акції є засоби. Цей рік показав, що український загал дуже радо піддержує матеріяльно міжнародню діяльність нашого студентства. Це свідчить про те, що значіння такої діяльності ввійшло в свідомість широких кол нашого громадянства. Це відрадне явище є запорукою систематичности і безпереривности праці нашої Централі. Про те на неї спадає в майбутньому році обовязок не відкладати до останнього часу полагодження фінансової сторінки, а дбати про засоби на слідуєчий рік вже зараз після чергового зїзду ЦЕСУС-а.

Коли взяти під увагу все те, що наша Централь зуміла зробити на міжнародньому форумі в минулому році, то маємо повне право занотувати ще один крок вперед на шляхові до визнання української молоді рівноправним чинником серед молоді цілого світу «de facto».

Від того, як нова Управа ЦЕСУС-а зуміє виконати чергові наші завдання, і від всебічної піддержки праці нашої молоді старшим поколінням залежить прискорення згаданого визнання «de jure».

Др. Ст. Нижанківський.

До українсько-полської комісії при СІЕ.

Українське питання належить сьогодні до найпекучіших в Європі. Є воно фактично актуальне так в політиці великих держав як і менших, так в Союзі Народів обєднюючій державні

нації як і на меньшинових конгресах, та крім політичного в господарським і в культурнім світі.

Українське студентство старалося від основи ЦЕСУС-а зробити також все можливе в користь зміжнароднення і актуальності українського питання в своїм крузі діланья. Від загальнокультурної пропаганди і доказування свого існування преходимо тепер через ряд ріжних етапів до самостійної, програмової національними інтересами диктованої акції. Перший крок зроблено на цьогорічних зїздах СІЕ в Римі і Міжнародної Студенської Помочі у Швайцарії, де піднесено українською делегацією слїдуючі точки: 1) Примінювання «нумерус клявсус» супроти українських студентів польських горожан на університетах в Польщі. 2) Труднощі для українських студентів польських горожан у нострифікації заграничних академічних дипломів а то: а) відмовлення дозволу на настрифікацію та немірні проволоки в полагоджуванню нострифікаційних подань. б) незвільнювання від нострифікаційних такс мимо достаточного доказаної немаєности нострифікуючого. в) узалежнювання вислїду нострифікації від політичного відношення нострифікуючого до польської держави. 3) Труднощі для українських студентів бувших політичних емігрантів з під Польщі в одержуванню польського пасу на поворот домів чи на побут за границею а то: а) відмовлення видачі пасу, б) неузгляднювання належно доказаної немаєности при адміністративних оплатах (стемплях, таксах), в) немірні проволоки в полагоджуванню пасових справ. 4) Труднощі для українських студентів в одержанню пасу на виїзд з краю на студії за границею, як під 3 а), б), в). 5) Недопускання українських абсольтентів до публичної (державної самоуправної і т. д.) служби в Польщі та труднощі в тім взгляді. 6) Справу Українських Високих Шкіл в Польщі.

Для розслїдження цих справ встановлено з рамени Виконавчого Комітету СІЕ окрему українсько-польську комісію під головуванням швайцара Босгардта, яка має бігом цього року зібрати відповідний матеріал і предложити його слїдуючому зїздові СІЕ в серпні 1928. ЦЕСУС видав вже окремиї комунікати до українського студентства і прочого громадянства зі зазивом збирати відносний матеріал та поробив в цій справі ріжні інші заходи.

Таким чином винесено всі переслїдування поляками нашого високо-шкільного життя на міжнародне студенське форум. Що це значить знає той, хто й знає як поляки дорожать своїм добрим іменем серед інших народів. Що правда моральний капітал на збираний ними в порозборовій добі змалів політикою відновленої польської держави до половини, одначе він ще дуже а дуже великий і поляки грають в міжнароднім життю ролю, яка в многих випадках є рівна велико-державній. Отже тим більше треба цїнити всякий успіх, що добудеться в їх некористь в міжнародній ділянці, та й так треба поставитися до цієї комісії. Сам голова комісії тов. Босгардт є для нас вповні приємливий тому, що швайцарці взагалі ставляться до нас без упередження. На-

віль більше, бо українські делегації стрічалися до тепер часто з боку швейцарського студентства з доказами особливої симпатії. Отже можемо вірити в безсторонність і предсідника цієї комісії.

Поляки сподіються, знаючи нашу нездарність, що ми не зберемо потрібного матеріялу і це уважають своїм одиноким ратунком, якщо не вдасться їм скрутити справу в самій СІЕ. Треба підчеркнути, що вони ні одним словом не заперечили правдивості наших обвинувачень і ціла СІЕ знає впрочім вже з попередних часів про українсько-польські відносини так, що в суті не приходить нікого переконувати. Це безумовно певна основа для нашого успіху. Труднощі будуть тільки, як сказано, правдоподібно з боку власного студентства, яке не дасть вчас відповідних матеріялів і з боку СІЕ, де поляки безумовно сильніші чим наші справедливі справи. Одначе і ці труднощі можемо й мусимо побороти а то сильною пропагандою цієї справи так серед чужих студентів як також нажалі між собою. Дивно говорити про пропаганду серед своїх одначе воно так мусить бути, бо наш чоловік радше погодиться зі заподіяною йому кривдою, чим буде організовано боротися проти неї.

Вислід праці цієї комісії може бути двоякий: або ми докажемо рядом індивідуальних випадків свої обвинувачення і нанесемо полякам дуже болючі удари та спонукаємо СІЕ а може ще й інші міжнародні організації до моральної а може й формальної підтримки наших змагань а в наслідку цього може й сутевої поправи відносних обставин в Польщі або ми не докажемо (не через об'єктивний брак матеріялів, але через їх незібрання) своїх обвинувачень і тоді нанесемо такі ж удари собі, як зловживачі міжнародньої опінії і доброї волі СІЕ та вкінці як кривосбвинителі. Це значить, що на довший час ми позбавилибся можливості оборони своїх інтересів в СІЕ і інших міжнародніх організаціях. Це мусять зрозуміти наші студенти і прочі громадяне і приложити всіх старань до збірки матеріялів. Наша преса повинна про це писати як найширше, бо це також має своє значіння як доказовий матеріял. Наше соймове заступництво повинно порушити цю справу у варшавськім соймі і сенаті а наші учені перед науковими установами світа.

При цьому приходить порушати ще одну справу. Установчий Конгрес ЦЕСУС-а в 1922 р. в Празі ухвалив заборону всяких безпосередніх організаційних зносин з московським, польським і румунським студентством, що потвердили всі зїзди та придержувалися студенські організації. Наші політичні відносини до цих народів не змінилися одначе змінилися загальні умови життя в цілім світі і в самій техніці міжнародних зносин ЦЕСУС-а на стільки, що строге додержування цієї заборони стає дуже часто в міжнародніх організаціях з одного боку неможливим а з другого боку, утруднює українським делегаціям їхне положення і морально і технічно або заставляє їх поступати в супереч цій постанові. Тому не від річи буде перевірити її доцільність в дотеперішнім вигляді та призадуматись над її зміною

вимаганою нинішними обставинами. Допущення безпосередних зв'язків, прим. з поляками є конечне з огляду на наше студенство в Польщі і буде тільки узгідненням відношення ЦЕСУС-а до дійсности, але не буде ніяк значити, що змінилися самі національні відносини між нами і ними. Над цим хай подумає також П'ятий Звичайний Зїзд ЦЕСУС-а.

С. Черкасенко.

„Коли народ мовчить...“

Уривок із трагедії

Акт I. Відслона перша.

На майдані перед брамою гетьманського палацу. Свято. Дзвонять по церквах.

Хор сліпців-лірників*).

Ой кому дав Бог серденько ласкаве
І душу, прихильну до вбогих людей,
Ой тому у рай, в царство передвічне
Не замкне до віку небесних дверей!

Ниють наші ніженьки,

Ходити нездібнії,

Болять наші рученьки

Незарібнії...

Ой хто із вас, хто в серці милость має,

Той наділить щедро нещасних калік,

Милосердний Бог і Божая Мати

Пошле йому щастя, довгий вік.

Ниють наші і тд.

Чернець-сербин (підходить до вартових стрільців, що грають у карти).

Ясновельможний, кажуть, ще у церкві...

Чи я не міг би почекати там

Його, на рундуку, біля палацу?

На послуханні маю першим бути

Й зголосити вельми пильну справу...

1 вартовий (озирнувшись).

Атстань, манах, пакуль не біта харя!

2 варт. І дал'агривай тож?.. Чаво єму?

Чернець. Я маю вельми пильну справу...

2 варт. (замахується мушкетом).

Проч!..

Балтаєт тут, а што — і не панять!

Не велена пуццать...

Чернець (ляжливо відступає).

Я із далеких

*) Муз. Я. Ярославенка.

Країв... з Атонської гори прибув...
Свята обитель наша до гетьмана
Мене послала, чувши про його
Великі добродійства і побожність,
Його прихильність до церков святих,
Манастирів...

2 варт. (грізно). Ти долга будеш врать-та!

Уйди, не то башку те расшибу!

(Чернець злякано хреститься й відступає до
наовну).

1 посполитий. О, Господи! і на ченця святого
Знялась у них нелюдська рука.

1 міщанин. Відколи й сонця світ, ще не бувало
Такого в нас, в Батурині...

Чернець (витерає чоло рукавом). Простіть, —
Не знають, що творять...

2 посп. Вони не знають?

Як-раз! Пожив би, отче, на селі,
То бачив би, що гірше бусурменів
Московські гостоньки рабують нас,
Бодай на них чума!

1 посп. Татари суці!

Від бешкетів, свавілля стогне люд,
Вдераються в хати ватаги п'яні —
Все тягнуть геть, і горенько тому,
У кого молода жона, чи красна
Дочка: збезчестять, насміються...

Чернець (хреститься). Гріх,

Великій гріх! Одної-ж віри люди...

2 посп. Яка в них віра? Лиш про людське око,
А серцем пси побожніші за них!

Чернец. Чому-ж у старшини, чому в гетьмана
Рятунку не шукаєте собі?

2 посп. Шукаємо, благаємо, та що-ж?

Дарма! Яке їм діло до народу,
Коли за вірну службу посіпакам
З ґрунтами, з селами нікого-ж — нас
Дарують їм, як той товар, на власність.

1 посп. Що правда — те не гріх! Колись було —

Сьогодні посполитий ти, а завтра —
В потребі наглий вільний ти козак.
Війни нема — і знов ти посполитий
А ні — то зоставайся козаком.

Тепер не так... не те... вони, бач, шляхта,
Вони, бач, військо, козаки, а ми —
Ми гречкосії, чернь... ми мужики!

Злигавшись з Москвою, старшина
Силіміць нас у ярма запрягає.

3 посп. А так, а так... Єге-ж, се суца правда!

- 2 *посп.* Та що казать!.. хіба не бачиш, отче,
Що москалі й самого вже гетьмана
Он стережуть, щоб часом з нами він
Не побратавсь...
- Вовк* (*запорозький дід*). А винен хто? — Сами!
Якого дідька на печі лежали
Та чухали боки, коли повстав
Був Петрик з нами на Москву й на панство?
Тепер тремтїть, як перепел під кібцем!
Як би-ж знаття... Та-ж він із бусурменом
Злигався був супроти християн...
А так...
- 2 *посп.* Хто християне? Се Москва?
Та ти-ж допіру сам казав, що пси
Побожніші за москалів...
- 3 *посп.* То що?
Вовк. А все-ж се християне — не татари,
З якими був злигався Петрик твій.
Та вам яка користь, що християне
Деруть з вас басамами і в ярмі
Вас водять, як худобу?
- 2 *посп.* Правда! Правда!
Вовк. Авже-ж, що не брешу. (*Витягає люльку*).
Чернець (*озирається лякливо довкола й непомітно ховається в натовпі*). Ох-ох... спокуса!..
- Вовк.* Яка користь вам з того, що гетьман
Так тулиться до вражої Москви,
Як той судак до неводу безглуздий,
А безголова старшина за ним
Теж щільно припада до питки, поки
Москаль-рибалка стягне на сухе?
- 1 *міщ.* (*до другого*). Воно і правда, але гріх... Ох, гріх!
А від гріха подалі. Хай їм хрін!
Ходім, — без лиха тут не обійдеться!
(*Мішаються в натовпі*).
- Вовк.* Се ваші християне?.. А у нас
На Січі кажуть так з давніх-давенъ:
За кого кримський хан — той буде пан.
А ви сидіть, сидіть і сподівайтесь
Добра від християн отих з Москви!
Так, сподівайтесь, аж поки всіх,
Як ту худобу, поженуть під довбню,
А з вами і гетьмана й старшину...
Та що-ж чинити нам, коли несила?
А так... Авже-ж... Яка там сила в нас!
А голови на шó на плечах, га?
Щоб кат московський мав рубати що?
Дурне верзете ви. бо сила вся
На вашім боці... Так... Та лихо вапше,
- 2 *посп.*
- Слухачі.*
- Вовк.*

Що вам до тої сили ще нема
Того, що зветься мудра голова.
А наш гетьман?
Голоси.
Вовк.

В гетьмана булава,
До булави-ж ще й голова потрібна,
До голови-ж орлиного ще й ока,
Лицарської відваги. Серце щире
Козацьке теж не вадить. А гетьман
Ваш має тільки булаву та ще —
Лисичий довшій хвіст, і коливає
Хвостом отим за вітром за московським.
Коли-б же голову і орле око
Гетьман ваш мав, то певне вже давно-б
Узрів, яка з-за моря суне хмара
На москаля. Давно-б він зміркував,
Як визволити люд і Україну
З московської паскудної неволі.

1 посп. Та ти, старий, про кого се — про шведів?
Вовк. А хоч би і про них! Та саме-ж час
Піднять поспільство, козаків, а далі
І ми із кримським ханом до потуги...

Один з непевних. Давольна врать, хахлатая сабака!
(До вартових).

Єй, слова здесь і дела гасударя!

(Хапає за жупан запорожця й 1 посполитого. Старий дає йому штовхана, й він одкочується за кілька кроків, але підоспілі вартові хапають посполитого й запорожця за руки).

Нач. варту (підходить на гамір).

Папался, старий хрен! (До натовпу).

Єй, разайдісь!

Войнаровський (виходить з лівого боку; обернувшись).

Мене ти почекай тут, джуро, з кіньми!

(Підходить до нач. варту).

Що сталось тут?..

В натовпі (тихо).

Гетьманів небіж се!..

Се сотник Войнаровський!.. Красень же який!..

Нач. варту (до вартових).

Свяжіте старую сабаку крѣпче:

Уж еті птіци удірають ґаразди!

Войнар.

Що сталось тут, тебе питаю я?

Нач. варту (обернувшись, нахабно).

Тебе, щенок, какоє дело?.. Проч!

Войнар. (дає йому поличника).

То маєш, собачий сину!

Вовк (регочучи).

По-лицарськи!

До нас, Андрію, — будеш кошовим!

Собає московських разом будем бити!

Нач. варту. Так ти ещо дерьощся?!.. Паґаді-ж!

(Вихоплює шаблю й замахується. Блискавкою метнулася з піхов шабля Войнаровського й відбила удар. Починається двобій. Натовп розбігається з ляку, хто куди. Прохальні крики калік стихають. Тиша, чути тільки зударення й свист шабель. За кілька хвилин Войнаровський заганяє оскаженого москаля до брами, робить ще один спритний рух і вибиває в нього з рук шаблю, яка з брязкотом летить і падає насеред сцени просто до ніг гетьмана, котрий саме при фіналі двобою вийшов із генеральною старшиною з правого боку, простуючи з церкви до палацу, й стояв якусь хвилю, дивуючись і любуючи з двобою).

Гетьман (ніби про себе, задоволено).

Отсе удар!.. Такий удар, мій Боже,

Пошли на варвара руці козацькій!

Нач. варги (схопившись лівою рукою за правную крізь зуби).

Хахлацкая сабака... Пагаді-ж...

(Старшина задоволено регоче).

Апостол (до Войнаровського, який, узрівши гетьмана, забув навіть шаблю словати в піхви й стояв за кілька кроків перед дядьком, спустивши очі).

Не знаю я, що сталось тут, але —

Віват, юначе, за удар лицарський!

Горленко. Най Бог тебе благословить, Андрію!

І щоб рука твоя в лицарській справі

Повік ганьби і сорому не знала!

Вправна рука... О, будуть люди з тебе!

Скоропадський. Мені аж в п'яти шпигонуло... Страх!

(Сміх).

Єге! се добрі смішки... Як ударив!

Войнар. (опритомнівши, ховає шаблю в піхви, підходить до гетьмана й схиляє голову).

Даруй, ясновельможний!

Гетьман. Де ти взявся?

Войнар. Твоїй ясновельможності листи

Прислав світліший Меншиков із Гродна.

Гетьман (помурившись).

Листи?.. Гаразд... Що-ж значить герць отсей?

Войнар. Я мстився за образу.

Гетьман. За яку?

Войнар. Вязнив він тут старого козака,

А я спитав, що сталося.. Москаль

Мене щеням назвав, за се в подяку

Йому по писку затопив я. Він

Схопивсь за шаблю — я також...

Горленко (під загальне обурення). Гаразд!

Зробив ти по-лицарськи.

Скоропад. (до старшини). Не злякавсь

Він навіть москаля... Ото завзятий!

Гетьман. За що-ж вони вязнили козака?

Войнар. Він не хотів сказати.

Гетьман (знісно).

Так... Виходить.

Ти не спитавишись броду, вперся в воду.

Горленко.

Не знаєш ти хіба, ясновельможний,
Які вже чинять тут вони свавільства,
Сі вартові твої? Немов в своїй
Господі порядкують. Сил нема!
Терпець урветься хоч у кого.

Гетьман (посміхаючись).

Хм... так...

Ломиковський (понура).

Се правда. Стогнуть люди. Жаль дивитись
Не то, що на міщан чи посполитих,
Чи козаків простих, — і старшину,
Людей статечних, зацних і ченців
Дикун почав вважати за ніщо.
Такого ще не знали безчестя
Ані батьки, ні славнії діди.
Один вже час і край сьому покласти!

Горленко.

Даруй, ясновельможний, слово сміле:
Всі молимося за душу батька Хмеля,
Що визволив з-під польської кормиги
Народ і нашу неньку Україну, —
Коли-ж твоя рука, ясновельможний,
Лишпить в такій неволі козаків,
То діти наші певне прокленуть
Навік твою і душу і кістки!..

Скоронад. (озирається злякано й затуляя вуха).

Не чув, не чув нічого і не бачив!..

Гетьман (грізно блиснувши очима).

Полковнику! шануй свій сивий волос!
Ти не юнак, то-ж вергати не квався
Такі зневажливі занадто речі.
Не вам учити, що чинить тому,
У кого в голові далеко більше,
Ніж ваші витримать здолають...

(Ніби про себе).

Не прись, старий, з мотикою на сонце!
Щоб з тучи вдарив грім, потрібно конче,
Щоб вщерть вона водою налилась.
На все свій час... (До нач. варті).

Нехай підійдуть ті.

Кого звелів ти увязнити.

(Нач. варті велить потиху вартовим підвести до гетьмана увязнених. В сю хвилину з правого боку, з церкви, виходить Кочубеїха з дочкою й інші вельможні пані. Стара роздає милостиню старцям і з кожним розмовляє; Мотря, углядивши гетьмана, вся переменяється на виду: в захваті вона слідкує за кожним його рухом і мимохіть підходить ближче).

Вовк (до гетьмана, лукаво посміхаючись).

Гей,

Привів Бог знову... Пугу-пугу, Іване!

Чи вже забув старого, як пошився
В гетьмани?...

Гетьман (придибляється). Гей, се, приятелю, ти?
Се-ж Вовк старий?..

Вовк (задоволено). Пізнав? Та вже-ж ніхто!
Давненько ми не бачились з тобою —
Іще як до поповича із Чигрина
Від Дорошенка ти чкурнув, небоже...

Гетьман (насунившись).
Чого ти тут і як попавсь в тенета?

Вовк. В тенетах ви усі тут, то й мені
Таке припало щастя. На чийм
Поїхав возі хто — глаглять мудрі —
Того і пісню затина. А я
З людиськами тут спробував свої
Утнути, та й попавсь, як рак у вершу,
З отсим — ось небораком... Чи у тебе,
Мій давній приятелю, всіх гостей
Із Січи так частують москалі?

Гетьман. Гостей статечних, приятних ми радо
Вітаємо в своїй господі вбогій
З великим уконтентуванням. Тих же,
Що всякі каверзи лукавством чинять —
Таких людей в тенета ми берем.

(До нач. варті).

Що тут чинив отсей старий вояка?

Один з непевних. Прелестння тут речі гаваріл
О шведах і в народі сваял смуту,
Тебя, ясновельможний, хаял он
Паследнімі славами. Ну, й скрутїлі
Па слову ми і делу гасударя.

Гетьман. Я так і знав! Чи-ж може січовик
Утриматись, щоб не робити всюди
Гидких і незичливих вчинків, замість
Того, щоб в себе десь на Січі славній
Над бусурменом промишляти! Вовка
Ти скільки не годуй — він все до лясу.

Вовк (глузливо). Ох-ох! То вовчий поров вже такий!
І на московському на ланцюгу
Січовика не втримаєш, як пса,
І шиї під ярмо не зігне він.
Під довбню лоба не підставить теж,
Як та худоба...

Гетьман (спалатнувши). Губу затули!
Я знаю добре вас, собак! Побачим,
Що скажеш ти тоді, як на кобилі
Кат батогами добре потракує.

(До нач. варті).

Візьміть обох, закиньте у хурдигу,
А далі видно буде...

Мотря (кидається до гетьмана). Милосердя!..

Ясновельможний, милосердя дай!

(Припадає перед гетьманом на одно коліно).

Вони не винні, ні... Ніхто не винен...

В розпуці сам язик не знати щó
Промовить... А розпуки-ж тої море
По Україні розлилось широке...

Се лиш його... се поединчі хвилі...

Гетьман (спочатку здивований, потім зворушений, нагиляється,
підводить її і, обнявши за плечі, одводить набік).

Моя голубко сизокрила! Де

Взялася ти, мов янгол тихий з неба.

Смирити серце гнівнее владики?

Мотря (не спускаючи з нього очей).

Від служби Божої... он там і ненька...

Ясновельможний! знов благаю я —

Даруй увязненим провини їх.

Гетьман.

О, Мотронько! чи-ж є у світі щó.

Чого-б я не зробив для тебе, серце.

За погляд твій єдиний, за ласкаве

Із уст твоїх словечко!..

Мотря.

О, гетьмане!

Ти батько рідний людові своєму, —

Для нього се вчини, щóб привернути

Його до себе приязнь і любовь.

Гетьман (до нач. варті).

Пусти обох!

Нач. варті (здивовано). Пустить?! Ясновельможний,

Ведь слова тут і дела гасударя...

Гетьман (тупнувши ногою).

Чини, щó звелено!.. В одвіті я

Перед його величністю царем.

(Запорожця й посполитого звільняється. Нач. варті й вар-
тові, лаючись про себе, відходять до брами).

Вовк (і посполитий вклоняються гетьманові й Мотрі).

Спаси-біч, ясочко, за добре серце!

А Вовк старий колись тобі віддячить.

Прощай, Іване! Не поганий з тебе

Гетьман удався-б був, бігме, коли-б

Та до твоєї голови ще серце

Таке, як в панночки сієї, щире,

І вдачу отаку, як в юнака

Отсього... (Киває на Войнаровського).

Гетьман (посміхаючись). Та гаразд, гаразд уже...

Йди краще геть, а то і знову ти

Розпустиш губу тут, як ту халяву.

(Запорожець, посміхаючись, зникає).
Так ліпше... *(Переводить очі на Мотрю, в захваті).*

Давно не бачив я тебе...

*Мотря.
Гетьман.*

Коли ти вироста, коли розквітла,
Мов райський крин, немов лелія красна?..
Хрещений рідко так у нас буває..
Все справи осоружні ті, голубко.
Але собі того не подарую.
Що, скарб коштовний маючи під боском,
Я досхочу не любував із нього!
Яка тебе лихая чарівниця
Від зору людського ховає в п'їтмі?..
На світ, на люди пишну сю красу, —
Нехай весь світ із подивом побачить,
Яких доньок нам родить Україна!
Від нині сон очей моїх втіче.
І не зникатиме з них райський привид..
Дай рученьку, о зоре... *(Здімає з свого пальця й
надіває Мотрі перстень).* Се тобі

Обручик діяментовий від батька
Хрещеного твого на добру згадку:
Над всі коштовніший він в Україні,
Тому пильнуй його... А поки-що
Аж до стрівання... Он і мати вже
Іде сюди.

Мотря.

О, дякую тобі
За ласку щирую, ясновельможний!..

*Кочубеїха (скінчивши побожну бесїду з старцями, шукає очима
дочку; побачивши, що вона коло Мазени, обурена стара
бистро йде до неї).*

Ось гляньте, де вона!.. Звичайність гарна!..

Ти, Мотре, маєш розум? Де твій сором

Дівочий лізти там, де старші люде!

Чого се ти розжеврїлася так?..

(З підозрінням позирає на Мазену).

Гетьман.

Кумі вельможній мій уклїн!

Кочубеїха (сердито).

Добрідень,

Ясновельможний куме!..

Гетьман.

Не гнівись,

Вельможна кумо, на дочку свою:

Се я хрещеницю покликав сам,

Щоб привітатись...

Кочубеїха.

Так? Але не час,

Не місце тут!

Гетьман.

Та чом, вельможна кумо?

Кочубеїха.

Тому, що й сам, здоров, ти знаєш се.

Он бач, як дівку розтрївожив ти
Солодкими речами, — аж нашить

Від неї... Досі митець ти на се,
Хоч час уговкатись давно й згадати
Уже й про грішної душі спасіння...
(До Мотрі).

Ходи!.. Прощай, ясновельможний куме!

(Зникає з дочкою ліворуч). —

Гетьман. Прощай, вельможна кумо! (Сміється до старшини, що
стоять, припинивши тилу розмову між собою, й
стежить за сценою). В кожному слові

Отрута!..

Скороп.

Се ще що, ясновельможний!
Побожна жінка, — горда, та статечна.
А от що вже моя Настуня зілля —
То й Боже крий хрещених всіх, бігме!..
(Сміх).

Гетьман. Панове, прошу всіх я до господи. —
Не гребуйте зажити хліба-соли.

(Старшина, крім Орлика, вклонившись, простує до брами.

Гетьман стоїть розмріяний).

Небесна мрія... Й сонце ранкове
Затьмить краса її очей-зірниць!..
А в серці знову спалахнув нестримно
Літ молодих огонь, давно погаслий!
І чую я, що привид променистий
Ні вдень, ані вночі не дасть спокою!..

Чернець (виступає зліва).

Ясновельможному привіт!... (Низько торкнувшись
рукою землі, вклоняється).

Гетьман (пізнавши його, здригається). Се ти?
(Відходить з ним далі від Орлика).

Чи маєш що переказати?

Чернець (тило).

Так,

Від королів обох важливі вісті.

Гетьман (переміняється на виду; зиркнувши на Орлика, бачить,
що той стоїть спокійно з безпристрастним обличчям; гово-
рить тило).

Від королів?.. Ти бачив їх обох?

Чернець (ще тихше). На послуханні був в обох.

Гетьман.

Гаразд. —

Про се мені докладно перекажеш
В моїм покою по обіді, на одинці...
(Голосніше).

Так, так... я не забув святих отців,
Святої вашої гори, молінню
Якої ми завдячуем життя
Й гаразди наші, отче, і дари
Посильні для обителі давно
Приготували в себе ми. Пилипе!
В мої покої чесного отця

Ти проведи, — нехай спочине там,
А я за вами зараз. (*Орлик і чернець зникають у
брамі*). Жатва вже

Готова в нас. Моє одно лиш слово —
І ділателі прийдуть... Боже правий!
Ти бачиш все... Даруй... даруй мені
Моє дерзаніє і нацути,
І поможи ізторгнути з ярма
Московського нещасну Україну!..

(*Роздає милостиню старцям*).

Ужгород. 1927.

Спілка студентів-українців в Німеччині — ЦЕСУС.*)

(1922—1927.)

В архіві Спілки за 1921 р. є справа «Зізди, конференції та наради». Між ріжними документами можна знайти більш 10 листів, які торкаються скликання «Всеукраїнського Студенського Конгресу». Це є доказом, що провід Спілки зараз же після її заснування (22-го січня 1921 р.) взявся активно до справи зорганізування так необхідного Конгресу нашої молоді та утворення тої Централі, якою сьогодні є ЦЕСУС.

Щойно в липні 1922 року Конгрес став доконаним фактом. Зрозуміла річ, що Спілка прийняла найбільш активну участь і в підготовчій конференції, і в самому Конгресі. На конференцію делеговано Голову К. Батиря, а на Конгрес аж 4 делегати: К. Батирь, П. Кожевників, І. Лоський і М. Скрипник. З першого дня Конгресу позначилося розходження у становищу делегатів Спілки та заступників більшости організацій на терені Ч.С.Р.—Австрії. Для Спільчан було ясно після подій серед студентства на берлінському ґрунті в лютому 1922 р., що студентство, яке змінило засади національно-політичної боротьби на сумнівне вірнопопданство не може приймати участь у творенню національно-української Централі. Але більшність вірила в можливість співпраці абсолютно всіх українських студентів у рямах одної організації. — Голос Спілки залишився в меншости (варшавська і подебрадська делегації поділяли становище Спілки), — поруч із «ЦЕСУС» поставлено «ЦЕДУС», Зрозуміло, що від самого початку праці ново-утворених Централь Спілці прийшлося зазнати великої неласки з боку ЦЕДУС-а, який під проводом Галицького намагався спаралізувати всяку діяльність «контр-революційного» ЦЕСУС-а скомпромітувати українське студентство в очах цілого світу (лист Галицького до берлінської експозитури III-го інтернаціоналу в справі допомоги українським студентам). Ці заходи викликали велике обурення на місцях, — Спілка вступила з поодинокими організаціями у безпосередній звязок з наміром добитися скликання надзвичайного зїзду членів обох Централь. Це вдалося. У січні 1923 року на надзвичайному зїзді (від Спілки — М. Масюкевич) скасовано ЦЕДУС і всі його функції передано ЦЕСУС-ові. Здавалосяб, що настала пора для продуктивної широкої діяльності організованого українського студентства як серед українців так і серед чужинців. Коли все зазначене взяти під увагу, то стане зрозумілим, що перші шість

*) За для браку місця поміщується в цьому числі тільки допис Спілки Українських Студентів в Німеччині. Дописи інших організацій будуть надруковані в найблищому числі. Редакція.

місяців існування нашої Централі у життю Спілки не відзначилися чимсь більшим, ніж одержанням дуже об'єктивних допомог.*)

Також і період від надзвичайного з'їзду в січні 1923 р. до першого чергового з'їзду ЦЕСУС-а в Данцігу не виказує доброї продуктивної діяльності. Цей час серед Спілчан знаний під назвою «доби Тютюника». Тютюник зумів в найкращий спосіб спаралізувати розвинення діяльності Централі. Своєю впертою працьовитістю він відсунув на другий план всіх членів Управи до президента І. Федева включно. Спілка для Тютюника була найбільшим лихом. Він прикладав зусиль до зміцнення «своїх груп» у Берліні — «Академічної Громади Студентів Українців у Німеччині». Вся енергія проводу Спілки йшла на поборювання «тютюниковщини» і підготовку опії студентського загалу до необхідності усунення з ЦЕСУС-а осіб яким залежало тільки на саботуванні активності української національної молоді. Здавалося, що перший черговий з'їзд вже таки направить засадничу хибу в організаційному життю нашого студентства, — проведе межу між елементами незалежними від яких-будь політичних режимів і студентством «урядовим». На давнісський з'їзд Спілка делегувала 6 осіб: К. Гинилевич, П. Кожевників, П. Басилевич, С. Кузьменко, М. Масюкевич і О. Островська. На ділі з'їзд у Данцігу показав зовсім що інше. Прага, Відень і Львів сліпо трималися засади кооперації з «радянцями» (правдоподібно з огляду на «професійність» Профору-рус-а), Подєбради і Варшава не відважувалися переходити до рішучої опозиції, бо боялися перешкод збоку «пражаків» у справі перенесення студентства з Польщі до Ч.С.Р. Без участі Спілчан вибрано президентом І. Федева, проти голосів Спілки залишено в Управі М. Тютюника. — Спілка змінила свою тактику супроти ЦЕСУС-а, — замість далі вести боротьбу проти небажаної Управи, полишено часові переконати загаль і перейдено до найширшої самостійної економічної та іншої акції. Протягом трьох місяців Спілка спромоглася на придбання власного помешкання і на відкриття ідальні. Вигляди на дальше поширення діяльності були дуже сприятливі. Але на перешкоді стали внутрішні конфлікти, які поруч з моментами амбіції, персональних порухів, виказували тенденцію зруйнувати Спілку, унеможливленням праці «небажаної Управи» і Гуртком Техніків». Цим стримано і навіть знизено в певній мірі самостійні економічні започаткування Спілки. На другому з'їзді ЦЕСУС-а в Подєбрадах, в липні 1924 року з Берліна було три окремих делегації (Спілка — П. Кожевників, Громада — С. Леницький, Техніки — М. Масюкевич). І хоч той з'їзд був для Спілки неприсемним, бо між іншими справами займався також внутрішньо-спілчанськими відносинами, всеж в цілому подєбрадські ухвали зустріли найбільш прихильне відношення з боку Спілки. Відкрилися найширші можливості для активної діяльності ЦЕСУС-а... І справді рік 1924 слід уважати за початок широкої акції нашої Централі серед чужинців на форумі ріжних міжнародних організацій. Спілка цілий час клала велику вагу на міжнародню акцію, тому всяке започаткування ЦЕСУС-а на зовні зустрічало серед Спілчан і прихильне відношення і активну піддержку чи то у формі матеріяльної помочі чи то безпосередньою участю у ріжних з'їздах, конференціях, конгресах. Для найбільшої продуктивності конче треба було устатувати відносини серед студентства в Берліні не унормувалися. Можна сьогодні спокійно ствердити той історичний факт, що сам президент М. Масюкевич чимало завинив у тому. Замість поновного зібрання всіх студентів у рямах Спілки почалося невдале безконечне творення «Сусо», «Сусон», «Сусод», «Сусонд»... На початку 1925 року звязок між Спілкою і ЦЕСУС-ом розірвався. Замість того, щоб найскорше втягнути Спілку до складу ЦЕСУС-а, Управа проволікала обговорення заяв і домагань Спілки. Серед Спілчан швидко поширилися повна зневіра в життєвість і навіть потребу Централі. З великим трудом одиницям вдалося вдержати організацію від того чи іншого анархічного кроку, аби тільки не спричинитися до пониження авторитету тої Централі, яка стала символом української єдності та активності.

*) На знак протесту проти ухвали у справі зносин з рос. дем. студентством Спілка була виступила з Цесус-а.

Щойно з початком 1926 року Спілка знова стала членом ЦЕСУС-а. Від того часу аж до закінчення п'ятого року існування ЦЕСУС співпраця Спілки іде спокійним, нормальним шляхом. Хоч нема надто помітних ефектів тої співпраці, всеж, коли взяти під увагу малу кількість нашого студентства в Німеччині, сміло можемо ствердити, що Спілка є одною з тих організацій нашого студентства, які повністю визнають konieczну потребу дальшого існування Центрального Союзу Українського Студентства, його широкої діяльності та перенесення його при першій нагоді на Україну.

Головніші моменти співпраці Спілки Студентів-Українців у Німеччині з Центральним Союзом Українського Студентства протягом 1922—1927 років.

1922 року.

Представник Спілки К. Батирь приймав участь у конференції для підготовки конгресу.

Делегати Спілки К. Батирь, П. Кожевників, І. Лоський і М. Скрипник приймали участь у Конгресі Українського Студентства Західних Земель та еміграції.

Члена Спілки П. Кожевнікова обрано Головою Ревізійної Комісії Центрального Союзу Українського Студентства.

1923 року.

Представник Спілки М. Масюкевич приймав участь у надзвичайному зїзді ЦЕСУС і ЦЕДУС.

Члена Спілки М. Масюкевича обрано Головою Ревізійної Комісії ЦЕСУС.

На знак протесту проти ухвали про потребу зносин з російським демократичним студентством Спілка виступила із складу ЦЕСУС.

Член Спілки П. Кожевників приймав участь у делегації ЦЕСУС на конференції Європейської Студенської Помочі в Параді на Угорщині.

Делегати Спілки К. Гинилевич, П. Базилевич, М. Масюкевич, С. Кузьменко, О. Островська і П. Кожевників приймали участь у I-му звичайному зїзді ЦЕСУС у Данцігу.

Спілку поновно затвержено членом ЦЕСУС.

1924 року.

Мировий Суд ЦЕСУС займався справою Спілка — Гурток Техніків.

Делегат спілки П. Кожевників приймав участь у II-му звичайному зїзді ЦЕСУС у Подєбрадах.

Член Спілки П. Кожевників приймав участь у делегації ЦЕСУС на конференції Європейської Студенської Помочі в Ельмау в Баварії.

Після засновання Союзу Українських Студенських Організацій у Німеччині — «СУСО» — і вступу до нього Спілка перестала бути окремим членом ЦЕСУС.

Член Спілки П. Кожевників на доручення Управи ЦЕСУС зложив візиту Централі Данського Студентства в Копенгазі та приймав участь в делегації ЦЕСУС на Конгресі Міжнародної Студенської Конфедерації у Варшаві.

1925 року.

Після ліквідації «СУСО» Спілка зголосила свій поновний вступ до ЦЕСУС.

Управа ЦЕСУС не вирішувала справи членства Спілки протягом більш ніж пів року.

Мировий Суд ЦЕСУС розглядав усі справи, які підніс проти Спілки новоутворений «СУСОНД», і ухвалив позбавити права належати до українських студенських організацій протягом двох років члена Спілки О. Лупашка та права пасивного вибору протягом двох років членів Спілки П. Кожевнікова, В. Завальницького і Ф. Пілявського.

1926 року.

Мировий Суд ЦЕСУС анулював ухвали попереднього року на домагання Спілки.

Спілку поновно прийнято до складу ЦЕСУС.

Член спілки П. Кожевників приймав участь у складі делегації ЦЕСУС на конгресі Міжнародної Студенської Конфедерації в Празі.

Член Спілки Ф. Ємець за посередництвом ЦЕСУС брав участь у конкурсі проєктів відзнаки С.І.Е. і здобув першу нагороду.

Делегати Спілки М. Румянців і П. Кожевників приймали участь у IV-му звичайному з'їзді ЦЕСУС у Празі.

Члена Спілки М. Румянцева обрано містоголовою Ревізійної Комісії ЦЕСУС.

1927 року.

Член Спілки П. Кожевників приймав участь у делегації ЦЕСУС на конференції Міжнародної Студенської Помочи в Шіре у Швейцарії та на конгресі Міжнародної Студенської Конфедерації в Римі.

Члени Спілки М. Румянців і С. Тимчук приймали участь на доручення ЦЕСУС у Міжнародному Конгресі Фахової Преси в Берліні.

ЦЕСУС.

Комунікат управи ЦЕСУС-а ч. 5.

Прага, дня 24 вересня 1927.

Збірка для потерпілих повеню.

В звязку з послідними катастрофами повені в Галичині спішить потерпівшому українському населенню з помічу все укрїнське громадянство в краю і на еміграції.

Українське студентство, що однаково відчуває наслідки цього погрому повинно поспішити і від себе з як найскоршою і найвидатнішою помічу.

Управа ЦЕСУС-а рішила перевести збірку здобровільних пожертв серед українського студентства та старшого громадянства на еміграції. Проситья тому всі Громади-членів ЦЕСУС-а зайнятися переведенням цієї збірки на залучені збіркові лісти серед своїх членів і прочого громадянства як найскорше і як найенергічнійше. Час збірки встановляється до 30 листопада ц. р., одначе потрібна негайна поміч. Зібрані суми пересилати на рахунок ЦЕСУС-а до Жівностенського банку в Празі залученими чеками та додатковим приложенням ЦЕСУС-ові збіркових ліст. Організації з поза Чс. Р. мають пересилати зібрані гроші впрост до Центр-Банку у Львові на вклад. книж. ч. 8165, а збіркові лісти повертати ЦЕСУС-ові.

За Управу ЦЕСУС-а:

Др. Ст. Нижанківський в. р.
президент

О. Бойків в. р.
секретар

Комунікат управи ЦЕСУС-а ч. 6.

Прага, дня 29 вересня 1927

Комісія СІЕ для розгляду справ українського студентства під Польщею.

Труднощі, які зустрічає українське студентство в своїх студіях з боку польських академічних і політичних властей, спонукали Управу ЦЕСУС-а порушити на VIII з'їзді СІЕ (Міжнародна Студенська Конфедерація) в Празі м. р. та її IX. з'їзді в Римі ц. р. слідуючі справи:

1. Приміювання «нумерус клявсус» супроти українських студентів на університетах в Польщі.

2. Труднощі для українського студентства польських горожан у ностріфікації заграничних академічних дипломів а то:

- а) відмовлення дозволу на ностріфікацію та немірні проволоки в полагоджуванню ностріфікаційних подань,
- б) не звільнювання від ностріфікаційних такс mimo достаточного доказаної немаєтности ностріфікуючого,

в) узалежнювання висліду ностріфікації від політичного відношення ностріфікуючого до польської держави.

3. Труднощі для українських студентів бувших політичних емігрантів з під Польщі в одержуванню польського пасу на поворот домів чи на побут за границею а то:

а) відмовлення видачі пасу,

б) неузгляднювання належно доказаної немаєтності при адміністративних оплатах (стемплях, таксах),

в) немірні проволоки в полагаджуванню пасових справ.

4. Труднощі для українських студентів в одержанню пасу на виїзд з краю на студії за границю, як під 3 а), б), в).

5) Недопускання українських абсольтентів до публичної (державної самоуправної і т. д.) служби в Польщі та труднощі в тім згляді.

Для наведених справ є встановлена з рамени виконавчого Комітету СІЕ окрема українсько-польська комісія під головуванням його члена швайцара Босгардта. Комісія є стала і її завданням є зібрати відповідний доказовий матеріал в цих справах та предложити його виконавчому Комітетові СІЕ до серпня 1928.

Управа ЦЕСУС-а звертається цим до всіх українських студентів і абсольтентів польських горожан, що були в одній або більше згаданих справах пошкоджені, предложити індивідуально свої справи Управі ЦЕСУС-а.

Відносні документи мають бути *обовязково*:

а) подрібний і правді відповідаючий український опис даного випадку, підписаний повним іменем пошкодженого з поданням звання і точної кождохасної його адреси.

б) предложення відносних доказових прилог будь оригіналів, будь відписів (незавірених) або що найменше наведення числа і дати та назви уряду видавшого дотичне рішення.

Допустимі є також наведення тільки устних відмов чи інших полагаджень одначе з поданням відносно урядової особи.

в) всі факти перешкоди з боку польських публичних чинників у збиранню цих доказових матеріалів.

Управа ЦЕСУС-а звертає увагу, що справу треба трактувати поважно та не занедбувати. Витягнення наших кривд на міжнародне форум є великим здобутком діяльності ЦЕСУС-а в цій ділянці та доказом, що вони находять там належну увагу. Міжнародне форум це одинока можливість оборони для нас і ми мусимо привикнути з цего користати. Роблення і обігрунтовання цих обвинувачень являється нашим національним обовязком і ніхто з покривджених не має права від него відтягнутися. Байдужність в цих справах може принести велику шкоду нашому доброму імені на міжнароднім полі. Матеріяли мають відноситися до літ 1918—27 та бути достаточно індивідуалізовані.

Головну увагу треба звернути на шкільний рік 1927-28 та подавати їх негайно ЦЕСУС-ові прямо на його адресу або через свої студенські громади а також поміщувати обовязково в українській пресі. За всякими інформаціями і помічу звертатися до ЦЕСУС-а безпосередно.

За Управу ЦЕСУС-а:

Др. Ст. Нижанківський в. р.
президент

О. Бойків в. р.
секретар

Звіт

з діяльності делегації ЦЕСУС-а на Зїзді Мінародньої Студенської Помочі в Шїрсі (6—15.VIII) і Конгресі Міжнародньої Студенської Конфедерації в Римі (24-VIII—4-IX 1927).

I.

Делегация ЦЕСУС-а прибула до Шїрсу 6/VIII в складі т. Др. Степана Нижанківського — як голови та тов. Василя Орелецького і тов. Петра Кожевникова — як членів делегації. Цим разом мав Зїзд більше характер теоретичний, політичне шукання способів для поширення ідейної підстави

цеї організації в зв'язку з натиском азійських і африканських народів на неї. Ця справа зосереджувалася в темі «Схід — Захід», на яку забиравало голос більше авторитетних людей. Українська делегація мала при цьому змогу часто виявити своє становище, звертаючи увагу на це, що між Сходом і Заходом не має а ні в просторнім ані у філософічній та психологічній змислі виразних та перехідних границь. Україна хоча культурно блища Заходові чим Сходові, лежить між цими двома світами. Незвертання уваги на східно-європейське питання та головню українське не може привести до всесвітньої розв'язки цього питання в змислі політичній для М.С.П.

В І. комісії, яка обговорювала питання зв'язані з побутом студентства на заграничних студіях, зложив укр. делегат Др. Степан Нижанківський звіт про положення українського студентства на Україні, Західних Землях і еміграції. Підчеркнено, що українські студенти з під Польщі і Румунії будуть стало мусіти студіювати за кордоном через культурні і політичні утиски цих влад. Перш всього порушено справу У.В.Ш. в Польщі, «номерус клявсус» для національних меншин у Польщі і Румунії, головню українців, який змушує українське студентство студіювати за границею. Одначе тако ж піднесено ці адміністративні труднощі, які стрічає укр. студентство при виїзді за кордон. Польський делегат заявив, що в Польщі не має законного «номерус клявсус» та жадав в цих двох справах статистичних даних. Український делегат відповів що «номерус клявсус» є фактичний та що може сей-час доказати. Що до інших статистичних даних, то їх без охорони якогось міжнародного тіла не можна в час зібрати, бо ціле організаційне життя українського студентства є на нелегальній стопі. На це заявив англійський делегат, що він може потрібні матеріали за «номерус клявсус» предложити. Український делегат зажадав, щоб ця справа була дебатована як окрема точка, що й було постановлено. Справою зацікавилися крім англійців, і жидів, французи, німці, швайцарці та інші делегації. Після цього польська делегація полапалася, що зробила помилку видвигаючи ці справи зі свого боку та вплинула на голову М.С.П. К. Гофмана, щоби зняти їх з нарад комісії. Відбуто спільне засідання Виконавчого Комітету М.С.П. з участю українського делегата т. Кожевникова і польського делегата, на якому рішено справою «номерус клявсус» і іншими не займатися та знято з порядку нарад І. Комісії. Українська делегація не погодилася з цим рішенням, та не прийняла його довідома як порушаюче компетенцію комісії. На найближчому засіданні комісії були ці справи зняті з денного порядку на предложення польського делегата, при чому був з нашого боку заявлений протест проти сторончости Виконавчого Комітету, згл. п. Гофмана та обмежування прав комісії. Деякі делегації з одного боку зацікавились цими справами на стільки, що задумували влаштувати інформаційні сходи в українських справах рівночасно з кількох сторін. Одначе до сходи не дійшло через брак часу. Без огляду на це були всі делегації інформовані принагідно нашими делегатами. Сам дир. Гофман застеріг в кінці зїзду приватну ініціативу в українсько-польських справах не зважаючи на свій відхід зі становища голови М.С.П.

Українська делегація порушила також справу дальшої долі *абсолютів емігрантів*, яких число зростає з кожним семестром. В тій цілі предложено відповідний звіт та ставлено конкретні домагання міжнародної помочі в придбанню для них праці. Справа має бути щераз предложена Виконавчому Комітетові.

В часі зїзду була влаштована делегацією українська вистава, яка представлялася одною з найкращих та найбогатших. Складалася вона з української студентської преси, світлин зі студентського життя, та з загально інформаційних видань про Україну. Відвідувачам вистави поставлено в розпорядження більшу кількість інформаційного матеріалу (книжок, мап, журналів, листівок, відзнак та рефератів) на чужих мовах, з чого вони радо користали.

Також доводилося делегації дуже часто порушати справу компанії жидівської преси проти українського народу з приводу *вбивства С. В. Петлюри* та вказувати на властиві цього причини. В *фінансовій комісії*, в справі самопомоги студентства були замітні бажання багатих країн (Америка, Англія), щоби вже й бідніші країни, які до тепер брали допомоги, причинилися своїми фондами до розвитку самопомогової акції. Український

делегат тов. Орелецький заявив, що українське студентство причиниться також певною сумою до цього діла. Заява ця зробила додатне вражіння тим більше, що походила від представника студентства, що само знаходиться в тяжких матеріальних обставинах.

На закритті зїзду заявив др. Нижанківський становище української делегації до майбутнього М.С.П. вказавши на це, що міжнародне порозуміння приводиться усуванням непорозумінь і мужним підходом до питань, які стоять на дорозі стремління а від яких не можна уникнути. До цих питань належить також і українське. Відтак звернувся до швайцарської делегації як господаря зїзду з подякою за гостинне прийняття української делегації та передав їй наспомин побуту укр. делегації в Швайцарії, синьожовтий прапор з вишитим на ньому золотим тризубом. Делегація брала також участь у всіх прогуляках зїзду до Хур, Ароза, Давос і Ст. Моріц.

В III Комісії поставив наш делегат внесення, щоби проєктований бюджет на 1927/28 був розділений між українське та російське студентство та домагався змінити текст «Russian student» на «Russian and Ukrainian students». Це внесення підпер жидівський делегат, однак домагався щоби сюди включити ще жидів, грузинів т. и. студентство. Внесення прийнято в такому виді в якому подав його український делегат. На пленумі в справі пресової акції (відповідь египетському делегатові) забрав слово наш делегат а до його виводів прилучився швайцарський делегат. На жадання представників англійського, цейлонського, китайського та французького студентства повторив тов. Орелецький те, що сказав вже й в фінансовій комісії про збірку для ISS, а саме: о скільки розходиться затерти різницю між давальними та приймаючими фонди, українське студентство зобов'язується в наступнім адміністраційнім році зібрати для ISS малу грошеву квоту. Ця заява викликала бурю оплесків та овацію для української делегації. Підчас прийняття в єпископа Григорія в Хурі тов. Орелецький дякував йому по латинськи в імени української делегації за гостинність. Треба ще згадати, що впорядчик конференції в Шірс (активний швайцарський полковник) запросив на інтимне прийняття представників великих держав (Англія, Франція, Німеччина та Сполучені Державни Північної Америки), цілий Екзекутивний Комітет ISS та представників Угорщини й України.

На римський конгрес CIE приготувала Управа ЦЕСУС-а слідуєчі справи та домагалася поставлення їх на денний порядок: 1) «нумерус клявсус» для українців на польських високих школах, 2) нострифікаційні труднощі для українців в Польщі зі заграничними дипломами, 3) адміністраційні шикани польських урядів (консулятів) супроти українських студентів, які стараються о польські паси, 4) справа підшукування праці для абсолювентів. Крім цього намічено виступити з опрокиненням наклепів світової жидівської преси на український нарід в справі погромів.

Ці справи стали предметом нарад вже день перед відкриттям Конгресу на засіданні Виконавчого Комітету CIE, на яке запрошено українського делегата (Др. Нижанківського) та польського. Український делегат обговорив докладнійше згадані точки 1—3 та домагався відіслання їх до I. комісії (організаційна) де будуть зроблені конкретні пропозиції з українського боку. З боку деяких членів Виконавчого Комітету були проти цього, головно ж самого президента Балінського слідуєчі заміти: 1) що ці справи мають суто політичний характер та що до їх розв'язування є покликані відносні уряди а не CIE, 2) що це є внутрішні справи українсько-польські, 3) що ці справи є тяжкі до розв'язання та не під силу CIE, 4) польський делегат Пожариски завважував, що це робить в пропагандних цілях групка українців, що не ставиться прихильно до польської держави і веде проти неї пропаганду. Так рівнож през. Балінські заявив що поляки аж тоді будуть згідні помагати українцям, як ці будуть льояльними супроти Польщі. В двогодинній дискусії зясував український делегат своє становище до цих замітів так: 1) признає, що ці явища мають в своїому повстанні і існуванні політичні причини а іменно політично господарське і культурне нищення українців під Польщею, але якраз через це звертається цей заміт сам собою проти поляків. І якраз тому, що від покликаних урядів не можна добитися полагодження цих справ, виносимо їх на міжнародне форум, 2) що це справи не є

внутрішні а мають міжнародний характер в змислі СІЕ вже хочби тому, що тут подають один центральний союз, член СІЕ проти другого, 3) ЦЕСУС є свідомий того, що ці справи тяжко розв'язати при нинішніх відносинах українсько-польських і тому підійшов до них способом приємливим для СІЕ як це видно в пропозиціях нами революціях. Що до дальших замітів, то неприхильно до нинішньої Польщі відносяться не групи а цілий 40 мільйонний український нарід і буде надалі, як довго Польща буде в ряді ворогів українського народу. Що одним правним мірилом лояльності в кожній культурній державі є карний закон і цеї мають стеретти відносні уряди а не польський центральний союз.

В дальшій дискусії запропоновано з рамени Виконавчого Комітету українцям українсько-польську комісію під головуванням одного члена Виконавчого Комітету для розслідування цих справ та для зreferовання їх опісля Виконавчому Комітетові. Український делегат не погодився на це тому, що після постанов з'їздів ЦЕСУС-а є заборонені які небудь організаційні зносини між українським і польським студентством та що така комісія є замалим міжнародним форумом, бо українці задумують втягнути до дебати всі делегації, отже домагаються відіслання цих справ до комісії. В засаді делегація годиться на створення окремої комісії, одначе як висліду обговорення цих справ в І. комісії і по заслуханню поглядів інших делегацій. На цьому скінчилася участь українського і польського делегатів на цьому засіданні з тим, що рішення Виконавчого Комітету буде обом делегаціям дане до відома.

При встановленню комісії увійшов до першої (організаційної) Др. Нижанківський, до третьої (подорожі і практичні уладження) тов. Орелецький і п'ятої (самопоміч) тов. Кожевників. Другу і четверту комісію обсаджувано після потреби. При встановленні програму праці І. комісії розвинулася знова дискусія над справою поставлення укр. справ на денний порядок при чому було подане до відома дотичне рішення Виконавчого Комітету, яке покривалося з його пропозицією з дня 23/VIII. Вкінці укр. делегат заявив, що становище делегації буде подане комісії пізнійше.

27/VIII був зложений в комісії звіт про діяльність ЦЕСУС-а та положення українського студентства, в якім були між иншим порушені знова ці справи та зложений протест проти обвинувачення українського народу жидівською пресою в погромництві, при чім вказано на властивих винувників погромів. Відносний письмений протест українського студентства і інші матеріали були роздані між всі делегації.

29/VIII заняла українська делегація становище до рішення Виконавчого Комітету, яке відтак заявлено на І. комісії: що делегація годиться з рішенням Виконавчого Комітету щодо створення окремої комісії, одначе не годиться на склад і спосіб її створення зі згаданих причин. Одначе даючи доказ своєї доброї волі та рахуючися з обставинами обіцяє вислати свого відпоручника до цієї комісії, при чому вважає своє рішення тимчасовим аж до ратифікації його зїздом ЦЕСУС-а, як одним органом в такій справі рішаючим. По цім рішенні змінили поляки своє становище та старались установаження комісії відволікати так, що комісія ця зійшлася 3/IX під провідом члена Виконавчого Комітету Босгардта (Швайцарця) та участю тов. Кожевникова від укр. делегації. Рішено вважати її сталою та встановлено спосіб її урядовання. Слідуючі сходи передбачено аж підчас найблищого конгресу. До цього часу обі сторони мають преджити свої матеріали та стояти в звязку з предсідником. Також білорусини просили участи в цій комісії, одначе їх не допустили.

В звязку з ухвалою І. комісії уможливлено німецькому центральному союзові вступ до СІЕ з правом заступництва німецького студентства з Австрії і Чс. Р., отже організованого після національного принципу, а не державного, який є встановлений статутом СІЕ. Український делегат обговорив національну і державну засаду щодо СІЕ та вказав, що державна засада кривдить українське і білоруське студентство заставляючи його вдоволятися вільним членством в СІЕ. Приймаючи як правило всеж таки державну засаду як оправдану для більшости народів і тому, що до державности стремить кожний нарід, домагався допущення національної засади як винятку і поправки для

цих національних уній, які не є заступлені після державної засади. Можливість таких винятків повинна бути кодифікована і так зрівнати статут з дійсністю (вступ німців, окреме членство шкотів, брак центральних союзів сербського і голяндського студентства). Можливо, що зогляду на ці факти зажадав і ЦЕСУС дійсного членства в СІЕ. Це становище викликало явний спротив французів, поляків і швайцарців. Опісля французи майже погодилися на нього, і справу зміни статуту передано Виконанному Комітетові, який на найблищому зїзди має дати звіт.

Українська делегація порушала справу вступу також литовського студентства та радила, щоб були зроблені відповідні заходи перед литовцями.

В ІІІ. комісії порушив тов. Орелецький справу Нанзенівських паспортів для українських студентів та справу висилки українського хору до Західної Європи. Ця точка була поставлена на денний порядок самою СІЕ. В справі Нанзенівських паспортів представлено відповідний реферат, який розділено між делегатів. Рішено: вислати представника СІЕ на найблище засідання Ліги Націй в справі Нанзенівських паспортів, який передасть нараді бажання українського студентства а саме: улекшити українському студентові виїзд за границю та не ставити такі перепони як до тепер. Признання з боку поодиноких урядів без всякого застереження легітимації СІЕ, яка служилаби як важний рекомендаційний документ для українського студента, що вибирається в чужу країну. На домагання українського студентства писати народність українська на Нанзенівських паспортах, а не російська, що вже й мало місце в кількох випадках (Париж). Коли не можна буде вислати представника СІЕ до Женеви, то СІЕ вишле відповідний меморандум до Ліги Націй. В справі висилки хору постановлено: поробити заходи в поодиноких країнах (Швайцарія, Голяндія, Німеччина, Франція, Англія та Бельгія), щоб уможливити виступи українського студентського хору. В першу чергу приходилаби тут Англія. Справу zorganizовання такого хору перебирає ЦЕСУС та ІІІ. комісія СІЕ. На цій самій комісії поставив внесення український делегат, щоб не робити надалі помилок в документах комісій то Радянський Союз, то Росія, бо Росії жадної нема в даний мент. Просив писати нашу територію Україна. Предсідник ІІІ комісії (Босгардт) прилучився до виводів українського делегата та заявив, що комісія буде в майбутньому вистерігатися таких похибок. На цій самій комісії дав український делегат також декілька заяв в імені білоруського студентства. Крім цього на пленумі дав український делегат тов. Орелецький заяву в справі совітського студентства та домагався, щоб в цій справі СІЕ йшла в контакт з ЦЕСУС-ом, що й було прийнято.

В пятій комісії (економічна) зложив тов. Кожевників звіт з матеріяльного положення та представив мимом певних здобутків тяжкі матеріяльні обставини, що не дають можливости українському студентству в краю і на еміграції розвивати своєї діяльності всебічно. При цьому подав перегляд допомогової акції в поодиноких державах перебування еміграції та запевнив делегатів відносних делегацій у вдячності українського студентства і народу за підмогу, яку їх уряди і громадянство уділяє українському студентству. Відтак звернувся зі запитом до польського делегата як секретаря комісії чому всупереч постанові цієї комісії з мин. року не притягнуто до співпраці представника українського, білоруського і грузинського студентства, на що не дістав вдоволяючого вияснення та звернув на це увагу комісії, яка заняла до цього відповідне становище.

В справі матеріяльного забезпечення українських абсолюентів емігрантів був цій комісії предложений відповідний меморіал з пропозицією міжнароднього управильнення цього питання. Дня 3/ІХ був тов. Кожевников прийнятий Управою Італійського Центрального Союзу та міністрами Туратім і Грандім при чому відбулася виміна національних прапорів та закріплення дружних звязків між обома студентськими центрами, про що були відомости в італійській пресі.

Білоруському делегатові старалась українська делегація бути помічною то технічно, то своїм впливом чим закріплювалась співпраця обох цих народів і на міжнароднім терені. Українська делегація була одного вечора гостем римської української кольонії та дізнала щирого прийяття в домі панства Оіацьких. Також білоруська делегація на спілку з представником біло-

руського духовенства в Римі о. Кулаком гостила в себе окремо українських делегатів та українських богословів з «Укр. Коллегія» при Ватикані. Всім гостителям української делегації висказується цим ширу подяку.

Вкінці треба ствердити, що участь української делегації на цьогорічних міжнародних віздах була можливою завдяки жертвенности, яку виказувало студентство і проче громадянство на еміграції на цю ціль. На відповідний заклик ЦЕСУС-а відгукнулися українські студентські і громадянські організації так з усіх місць Європи як і з Америки а навіть із Зеленого Клину, чим засвідчили високе розуміння ваги міжнародних зносин, які творять одну з головних ділянок діяльності ЦЕСЕС-а за дотеперішних 5 літ його існування. Цим українське студентство і проче громадянство гідно обійшло цю 5-літню річницю діяльності своєї студентської Централі і за це їм від Управи ЦЕСУС-а щире спасибіг.

Реферати подані делегацією ЦЕСУС-а на конференції СІЕ.

А) ТРУДНОЩІ, ЯКІ РОБЛЯТЬ ВЛАСТИ ПОЛЬСЬКІ УКРАЇНСКИМ СТУДЕНТАМ — АБСОЛЬВЕНТАМ ТА ЧЛЕНАМ БУВШОЇ ВІЙСЬКОВОЇ ЕМІГРАЦІЇ В СПРАВІ РЕПАТРІАЦІЇ.

Війна між Польщею та Україною в роках 1918—1920 мала за наслідок, що велика часть членів бувшої української армії мусіла ухилитися в наслідок воєнних подій до країн, які в той час були неутральними. Були це комплетні військові формації, що покинули свій край, аби не попасти в польську неволю. Розріжняємо тут три групи емігрантів: одні втікали, щоб не попасти в польський полон, другі з польських концетраційних таборів а треті з армією, бо на них чекали переслідування з боку польського уряду за їх патріотично-громадянську діяльність під час визвольної війни. Число цих людей перевищало 25,000, а розпоршилися вони по всій центральній та Західній Європі. Молоді українські студенти, що покінчили середню школу або мали кілька семестрів на високій школі, почали знов студіювати на різних університетах, маючи допомогу від різних міжнародних інституцій та держав, як то від Чехословаччини, Югославії, Німеччини, Бельгії, Франції та інших. Справу їхньої країни, себ-то Східної Галичини, вирішено щойно 14. березня 1923. По прилученню цієї країни до Польщі рішенням Ради Абасадорів Заприязнених Держав, дня 14. березня 1923, ці студенти, як всі емігранти з Східної Галичини та Волині, стали польськими горожанами. Тому якраз почали вони домогатися прав їхнього нового горожанства та зажадали польські паси. З малими виїмками всі студенти-емігранти старалися по закінченню своїх студій вернутися на батьківщину. Тому що час закінчення наближався потреба таких паспортів була дуже пекучою.

Однак так польські конзуляти як польські місцеві органи полагоджують паспортів справи в найкращім випадку за рік або протягом ще довшого часу. Дуже часто нема взагалі жадної відповіді в цій справі. Польські конзуляти при цім все вказують на брак дотичних документів з краю.

Буває також, що деякі студенти дістануть пас, однак на другий раз їм відмовляють видачу паспортів, не подаючи при цім жадної причини і не позбавляючи таких студентів польського горожанства. Такий стан річей мав за наслідок, що більшість абсольтентів, які чекали цілими роками на залагодження своєї паспортової справи, були змушені жити за границею та тратити свій дорогий час в матеріяльних та моральних злиднях, не маючи спромоги, дістати роботу на чужині. Одинока можливість виратуватися з цієї неможливої ситуації, це нелегальний перехід границь і створення, так би сказати, доконаного факту. Однак з иншого боку мається докази, що ці доконані факти польська адміністрація не терпіла, а викидала немилосердно нещасних перебігців за границю. Инших знов карано тюрмою або грішми. Не треба при цім підчеркувати, що такий нелегальний перехід звязаний з

многими небезпеками особистими, не згадуючи вже про залишення багажу за кордоном, який пропадає звичайно, бо абсолюенти не можуть платити високих мит на границі.

Якраз зараз кінчають масами українські студенти свої студії, пробувши 5 до 6 літ за кордоном. З цієї причини їх число дуже зросло. Ці абсолюенти хочуть їхати додів й тому питання їхньої репатріації є так пекуче як ніколи передтим.

Беручи на увагу факт, що жадний український студент не може дістати пас даром або за низькою оплатою, хоч би навіть мав свідоцтво убожества, приходимо до висновку, що труднощі в одержанню паспорту для українського студента є ще більші.

З огляду на повищі факти приневолені ми звернутися з зазивом до наших чужинних товаришів та просити їх прийняти таку резолюцію:

«IX. Рада СІЕ констатує, що по заслуханню звіту української делегації кладуться перепон з боку компетентних польських чинників в справі роздобуття паспорти для українських студентів, польських горожан та бувших членів української армії. Занадто довга адміністративна процедура у вирішуванню поодиноких справ звязаних з репатріацією, відмова видати безкоштовні паси або по зниженій ціні, часте позбавлювання права мати паспорт — всі ці труднощі ставляють українських студентів в дуже невідраднє матеріальне та моральне положення, ізза чого Рада є змушена просити Євекутивний Комітет, аби він ласкаво інтервенював перед польським правительством в справі репатріації українського студента.»

Б) НЕОФІЦІАЛЬНИЙ «НУМЕРУС КЛАВСУС» СУПРОТИ УКРАЇНСЬКОГО СТУДЕНТСТВА НА ВИСОКИХ ШКОЛАХ В ПОЛЬЩІ.

Аж до часу, коли Західну Україну (Галичина, Холмщина, Волинь, Полісся та Підляше) окуповала Польща інтелектуальний центр українців та українського студентства знаходився головню на львівськiм університеті, який був утравквістичний (мішаний), бо були там українські та польські катедри.

По упадку Львова в листопаді 1918 знесено утравквізм та прогнано українських професорів, українські катедри скасовано, між тим коли рівночасно зроблено для українського студентства неможливим, вписатися на існуючі в Польщі високі школи (вимагали н. пр. посвідку що студент служив в польській армії в тім часі, коли він мусів служити в українській армії).

З цієї причини українські студенти заснували новий український університет, який був приватний та на яким розпочали виклади 1922 р. Однак під пресією переслідувань з боку польських властей (не виключаючи також польської поліції) та польського студентства, цей університет мусів перемінитися в тайну високу школу, щоб тільки таким способом можна було продовжувати виклади. Цей університет складався з трох факультетів, а саме: філософського, правничного, та медичного. Посвідки та іспити зроблені на цім університеті признано було в Центральній Європі. Всі зусилля Кураторії українських високих шкіл (крім тайного була у Львові тайна техніка) легалізувати ці школи не мали жадного успіху. Що більше українських студентів та професорів (навіть ректора університету Щурата) увязнено а професорам, що були заняті в державній службі, погрожувано втратою посади. Ізза цих причин не міг цей університет існувати довго та закінчив свої виклади 1924, а з ним також й Висока Технічна Школа.

По цім багато українських студентів старалися записатися на польських університетах, але більшість з них не дістала на це позволення. Було ясним, що польська університетська політика змагала до зредукування продукції українських інтелектуальних сил майже до мінімуму. Таким способом під плащиком браку місця на польських університетах заведено «Нумерус Клаусус де факто», примінюючи його супроти українців та інших меншостей в Польщі. Найблищий університет у Львові допускає тільки 10—20% українського студентства до запису. Коли інші хочять записатися на інших високих школах польських їх відсилають з заміткою, що найблищий університет знаходиться у Львові. Цей брак місця є як найкращим показником потреби заснування українського університету. Цей стан річей треба є й

до сьогодні. 1922 р. законодавче тіло у Варшаві ухвалило закон, після якого малося оснувати до початку 1924 р. повний український університет. Але все це осталося тільки на папері. 1926 р. представив український парламентарний клуб в варшавській палаті послів проєкт заснування українського університету у Львові, однак цей проєкт не допущено до дискусії ані на пленарнім засіданні ані в дотичній комісії. Польська публична опінія не допускає можливості заснування українського університету ні у Львові, який є по Києву найбільшим історичним та культурним осередком Українців ані навіть в іншим місці на українській етнографічній території, аби таким способом не ослабити польського характеру даних міст, засновуючи в них українській університет. 1925 р. група польських студентів-націоналістів постановила не допустити заснування українського університету навіть силою. Такий маємо стан річей з українськими високими школами під Польщею, між-тим коли чотири українські високі школи (український університет у Празі, Українська Господарська Академія в Подєбрадах, Висший Педагогічний Інститут у Празі та Український Науковий Інститут в Берліні) мають змогу розвиватися на чужині. Кадри української академічної молоді є таким чином позбавлені розвиватися культурно. Також зубожіння краю в наслідок війни, дальше економічна політика Польщі як також правила що до нострифікації заграничних дипломів супроти Українців, роблять студії за кордоном неможливими.

З огляду на цей стан річей прохається ІХ. засідання Ради СІЕ прийняти слідуєчі резолюції:

«1. ІХ. Засідання Ради СІЕ в Римі констатує, що об'єктивні дані інтелектуального розвитку української меншости в Польщі вимагають заснування українського університету та інших українських високих шкіл під Польщею.

2. Аж до створення українського університету процент відмов запису супроти українських студентів повинен бути пропорціональним до загальної скількості всіх прохань о прийяття на даній високій школі.

3. Академічна поміч збоку держави та державних інституцій повинна бути у відповідній пропорції також що до Українців.

В) АДМІНІСТРАТИВНІ ПЕРЕПОНИ В НОСТРІФІКАЦІ ЗАГРАНИЧНИХ ДИПЛЬОМІВ В ПОЛЬЩІ.

Запримічується в Польщі тенденція, зменшити продукцію інтелектуальних сил, щоб запобігти таким способом надпродукції інтелігенції. Коли візьмемося на увагу наслідки такої гіперпродукції, то є побільшення числа безробітних інтелектуальних сил в наслідок труднощів в підшуканню відповідної праці як також їх загальне зубожіння, можна, з огляду на теперішній стан, прийняти в принципі цю ідею. Однак нам розходить тут о спосіб, як переводиться таку рестрикцію, особливо у відношенню до українців. В нашім випадку мотиви такого обмеження числа української інтелігенції не походять з цих мотивів, але з цілком інших причин. Є це тенденція не допустити до розвитку українських інтелектуальних сил під Польщею взагалі а в їх матірній мові зокрема. Ми не хочемо зостановлятися над цим фактом на цім місці, нас цікавлять тільки наслідки такою обмеження. Як на одну з таких наслідків вказували ми на неофіціальний «Нумерус Клавсус» на польських університетах та пожаловання гідний стан українського державного та приватного шкільництва. Ті українські студенти, що розпоряджають матеріальними засобами а не були вписані на високих школах в Польщі, виїзджають за кордон для продовжування своїх студій. Є це перша група власників заграничних дипломів, т. зв. академічна еміграція. Однак ці заграничні дипломи треба в Польщі нострифікувати. Є ще друга група абсольвентів за границею, далеко більша числом ніж перша, а іменно давні члени української армії, які були змушені підчас польсько-української та більшевицько-московсько української війни скритися за границю. Кадри цих молодих інтелектуальних сил, що перед тим боролися за вільність своєї країни, кинулися до студій на чужинних високих школах, де вони дістали значну допомогу з боку держав Середньої та Західньої Європи, особливо з боку Чехо-

словаччини. Число цих студентів, що рекрутуються з так званої «військової еміграції» доходило передше до тисячів, однак зараз воно маліє з дня на день по семілітнім вигнанню. Відносно цих двох груп українських студентів-горожан Польщі треба ствердити, що вони мусять піддатися нострифікаційній процедурі в Польщі. Хоч спосіб нострифікаційного іспиту супроти українських та польських студентів, власників заграничних дипломів, не є той самий і з українськими студентами поводяться далеко суворійше ніж з польськими, ми не будемо спинюватися на цім полишаючи це науковій ділянці. Наші зажалення є такі:

1. Польський університет у Львові, який був колись призначений для виховання синів обох народностей, що замешкують Східну Галичину, головно для української молоді як більшости в цім краю, ставить зараз українським студентам найбільш недогідні умовини для їх студій на університетах в Польщі. І так допущення до вписів для українського студенства є відносно дуже утруднено. З другої сторони більшість українських абсолювентів з заграниці не, може нострифікувати свої дипломи на львівськім університеті й тому старається перевести нострифікацію на інших польських університетах, звичайно в Кракові. Видатки звязані з нострифікацією на так далеко віддалених від української етнографічної території високих школах є для того далеко більші як це вони булиб у Львові.

2. Нострифікаційні такси є такі високі, що в багатьох випадках взагалі неможливі для Українців, які тільки страдають під економічним режимом та замешкують території, які були вічним тереном боротьби підчас недавньої світової та польсько-української війни (шість літ). В питанню такс не мається жадного взгляду на фінансовий стан петента, взагалі в кождім випадку треба платити. Свідоцтво убожества є тут не знане. Як наслідок всього цього зістається факт, що більшість абсолювентів не може нострифікувати свої заграничні дипломи.

3. Накінець дозволимо собі підчеркнути ту повільну процедуру, звязану з допущенням до нострифікації. Вона триває звичайно 12 місяців, не згадуючи вже семестри, які треба відбути на польській високій школі. Є це отже страчений час для петента з погляду його соціального поступу.

Цей систем перепон в нострифікації дипломів спричинює польська публична опінія, яка вважає, що заграничні студії ударемнюють заходи проти надпродукції інтелігенції, а в дійности, як вже вище сказано, українських інтелектуальних сил. Такі міри не гармонізують з принципами свободи студій та з ідеалами поступу.

Тому пропонуємо прийняти слідуючу резолюцію:

ІХ. Засідання Ради СІЕ констатує, що згідно з звітом української делегації адміністративні умовини для нострифікації заграничних дипломів в Польщі, а саме перепона в нострифікації на львівськім університеті, брак взгляду на фінансовий стан петента та проволока адміністративна створюють для українського студенства такий стан, що це робить йому перепони в соціальнім поступі.

З огляду на виїмкове положення українських абсолювентів, спричинене військовими подіями років 1914—1920. ІХ. Засідання констатує, що так військові події як масові студії українських студентів за кордоном оправдують виїмкові міри супроти українських студентів.

Прохається Екзекутивний Комітет ласкаво інтервенювати в цій справі перед польським правительством в справі урегулювання повисших питань.

Звіт

З ДІЯЛЬНОСТІ УПРАВИ ЦЕСУС-а ЗА АДМІНІСТАЦІЙНИЙ РІК 1926/1927.

Звіти президента, ревізійної комісії та мирового суду ЦЕСУС-а будуть подані устно Зіздові ЦЕСУС-а.

І. ЗАГАЛЬНИЙ СЕКРЕТАРІЯТ.

Четвертий звичайний зізд ЦЕСУС-а перевів був зменшення складу членів Управи ЦЕСУС-а, наслідком чого референтура Загального Секретаріату

залишилась необсадженою. Також економічна референтура як окремий відділ ЦЕСУС-а була необсаджена а агенди обох референтур получено з функцією голови Загального Секретаріату. Таким чином получено три функції разом і зїздом передано їх тов. Олексі Бойковому, ст. техн., який і вів працю у всіх трьох ділянках на протязі цілого адміністраційного року.

Напрям праці Загального Секретаріату не був точно визначений послїдним зїздом (що і до певної міри тяжко зробити) а через це Секретаріат сам виготовляв плян праці і кожних 14 днів здавав звіт зі своєї діяльности на засіданнях Управи ЦЕСУС-а. Сама праця Загального Секретаріату була утруднена з одної сторони браком матеріальних засобів, що навіть відбивалось до певної міри на переписці з поодинокими членами ЦЕСУС-а, а з другого боку постійним убуванням членів в організаціях. Убування членів наступало наслідком покінчення студій поодиноких товаришів, що знову відбивалось на діяльності організацій на місцях. Однак за правдиву причину занепаду діяльности організацій на місцях слід уважати надто довге перебування студентства на еміграції. І хоч емігрант говорить великою любовю до батьківщини, то буденна праця видається йому цілком безвартісною, на яку тільки зайво витрачається час і силу. Він прагне чогось, великого, рішучого, стихійного.

Безперечно, що і краєве студентство своєю бездіяльністю, чи мало-діяльністю спричинилося до цього, що навіть дуже активні організації на еміграції почали занепадати. Краєве студентство само від упадку УВШ не спромоглося ще на який небудь виступ чи крок, який можна булоб занотувати як прояв його активности. Майже два послїдні роки пройшли виключно на скріплення організацій в нутрі, однак бездіяльність краєвого студентства можна пояснити тим, що кожний студент добившись можности студіювати на високій школі старається всіми силами проявити як найбільше лояльности супроти пануючої нації, щоб таким способом забезпечити собі доступ до державної посади. Такий спосіб розуміння життя і своїх завдань супроти своєї нації робить з молодого, фізично здорового студента «сивого старика», який вже не в силі нічого рішучого підприняти, нічого змінити на лутше, а тому погоджується з дійсним станом річей і має тільки одно бажання, «лишіть мене в спокою». Разячим доказом якраз висше сказаного служить факт, що поляки майже кожного року не допускають цілі сотні укр. студентів на високі школи. Однак ті щасливі студенти, що шляхом протекції, чи якогось фаталізму дісталися на високі школи не виступили до тепер в обороні тихе перед якими польські власти замкнули університетську браму

Такий стан українського студентства в краю та на еміграції вимагав від Секретаріату великої праці. Наскільки він вивязався з цього завдання може послужити доказ, що на протязі послїднього року не виступала ані одна організація зі складу ЦЕСУС-а а навпаки вступило чотири нові організації: 1) Українська академічна корпорація «Галич» в Данцігу, 2) Українська академічна корпорація «Зарево» в Данцігу, 3) Громада Українських Студентів в Познаню і 4) Громада Студентів при Укр. Господ. Академії в Подєбрадах. Окрім цього належить сподіватися в найблищому часі приступлення до складу ЦЕСУС-а Громади українських студентів богословів у Львові і Громади Студентів у Бостоні.

Співпраця з організаціями на місцях була ведена на протязі цілого року і Секретаріат змагав до цього, щоби діяльність поодиноких організацій піднести до як найвисшого ступня. Дуже часто доводилось ріжними ургєнсами змушувати просто виділи організацій до праці та до виконування своїх обовязків перед Централєю.

Крім співпраці з організаціями вів Секретаріат переписку з ріжними громадськими інституціями та установами. Служив на місці студентству ріжними інформаціями та завірював переклади ріжних свідотацтв, помагав в добуванні матеріальних засобів на прожиття студентам, стрався о дозвіл на побут в ЧС. Р. як також на візд до ЧС. Р., допомагав у звільнюванню від шкільних оплат і т. д. і т. д., старався піддержати ініціативу організації та поодиноких студентів, що зміряли до позитивного чину.

На початку 1927 р., коли М.З.С. зменшило підмогу українським студентам, що студіюють в ЧС. Р. Управа ЦЕСУС-а підняла спільно з організаціями та українськими високими школами в ЧС. Р. старання перед міні-

стеретвом, щоб матеріально забезпечити родинних студентів. В тій цілі ходила кілька разів делегація ЦЕСУС-а до міністерства а вкінці подала меморандум, яке підписали також ректори укр. високих шкіл. Справа ця була міністерством позитивно полагоджена.

В м. лютім виїзджав на становище чс. посла у Варшаві великий прихильник українського студентства мін. Др. Гірса. Управа ЦЕСУС-а бажаючи проявити вдячність українського студентства за ту велику підтримку, якою користувалось наше студентство в Чс. Р. передала мін. Др. Гірсі альбом зі світлинами з життя українського студентства.

В м. березні вислано велику кількість українських книжок для Спілки Українських Студентів в Харбіні. Переслано також ріжну інформаційну літературу про Україну видану чужими мовами.

В своїй праці на протязі цілого адміністраційного року старався Секретаріят йти даліше по старій, попередними Управами обраній лінії а саме: спрямовувати все студентство в русло українського народнього життя, позбавляти його всяких хвилих і випадкових орієнтацій, які тільки відемно ділають на студенський загал.

Можна сказати, що хоча наша Централь перебуває від самого початку її засновання на еміграції, то вона зуміла завсїгда надавати напрям праці українського студентства в ній обднаного. Тимчасовість осідку Централі залишається покищо і надаліше і це добре розуміє студентство і з цим погоджується.

Колиб ходило о характеристику діяльности поодиноких організацій то вона представлялабся слїдуючо: в Чс. Р. Академічна Громада в Подєбрадах і Студенська Громада в Подєбрадах були і в цьому році найбільш активні зі всіх членів ЦЕСУС-а. Українська Студенська Спілка в Брні, яка в минулому році проявляла велику діяльність в цьому році майже завмерла наслідком великого убуття членів. Також Кружок «Каменярі» в Пшібрамі, який хоч зліквідував свій внутрішній спір всеж таки не міг проявити своєї діяльности в послїдньому році. Українська Академічна Громада в Празі та Брні повільно зменшували свою діяльність в міру убуття їх членів. Однак з ЦЕСУС-ом співпрацювали досить добре.

В Астрії: найстарша наша організація «Січ» Відень була в цьому році навіть дуже діяльною. Її співпраця з ЦЕСУС-ом і іншими організаціями була вповні вдоволяючою. «Січ»-Грац також проявляла свою чинність помимо великого убуття членів.

В Німеччині: після перенесення СУСОНД-а до Данцігу Спілка Українських Студентів в Німеччині переняла знову заступництво і репрезентацію укр. студентства. Деякі члени СУСОНД-а вступили знову до Спілки і повели активну діяльність як внутрі організації так і на зовні.

В Данцігу: організації Чорноморе, СУСОНД, Галич, Зарево не проявляли надто великої діяльности а то наслідком внутрішних спорів, обвинувачень та вияснювань, на що тільки витрачався вільний час і тратилась охота до творчої праці.

В Югославії: Громада Студентів в Загребі була і в послїдньому році діяльною, обмежуючись тільки до праці в нутрі організації. Тяжкий матеріальний стан студентства в ній зорганізованого позбавляє можности присвятити троха часу для організаційної праці.

В Польщі: Громада Студентів у Варшаві та молода організація Громада Студентів в Познаню були діяльними весь час. Улаштували ріжні реферати, відчити, концерти вечорниці, щоб запізнати чужих студентів в життям та працею українців. Громада Студентів у Варшаві вспіла навіть випустити одно число свого органу, однак через брак матеріальних засобів дальші числа не появлялись.

На Західних Землях помітну працю започатковувала Студенська Громада у Львові. Праця її зводилась однак тільки до матеріального заобезпечення студентства. Хоч виділ цієї організації старався всіми способами урхомити своїх членів, це йому до цього часу не вдалося.

На Буковині, в Бесарабії та Румунії старався Секретаріят навязати звязок зі студентством при помочі поодиноких осіб. Однак тяжкий політичний

режим і невміння з ним боротись знищив цілковито організаційний систем українського студентства, а ціле його життя здушив до непомітності.

На Зеленому Клині гідно репрезентує українське студентство Спілка Студентів Українців в Харбіні. Ця організація, що перебуває так би мовити в глухому кінці світа весь час держала зв'язок з ЦЕСУС-ом а на місці старалася всіми способами освідомляти змосковщене українське студентство. Можна бути певним, що при дальшій веденню такої праці, ця організація стане в короткому часі одною з найбільш діяльних організацій. Поле праці широке, тільки треба молодих, охочих до праці і національно свідомих товаришів.

В Канаді: Український Студенський Кругок у Вінніпегу був і в послідньому році діяльним. Він заступає і гуртує в собі українських студентів, які студіюють на високих школах. Держить постійний зв'язок з кращими та емігрантськими організаціями, збирає датки на Рідну Школу і т. и. освідомлює національно ріжними рефератами та відчитами тих товаришів, які родились і зросли в Канаді. Веде також пропаганду серед чужинного студентства.

Зі студентством на Східних Землях України в послідньому році не було жадних зв'язків. Причина цього лежить в тому, що коли перед двома роками звернулася тодішня Управа ЦЕСУС-а, до студенської організації в Харкові з закликом вступити в члени ЦЕСУС-а, то ця організація на сходних своїх членів погодилася була на пропозицію ЦЕСУС-а, однак, мовляв після висшого наказу, звернулася до наших змінювців з запитом, яке саме студентство об'єднує ЦЕСУС. Одержавши відповідь «що саму контрреволюцію, яка бореться з радянською владою на Україні», ця організація накинулася з ординарною лайкою на ЦЕСУС в органі «Студент Револуції» і відмовилася від співпраці з ЦЕСУС-ом. Хоча від того часу всі мрії пролетарського студентства про пановання тільки одної планети на цілому світі а саме «червоної зірки» вже розвіялись, то ані Управа ані Секретаріят не старалася нав'язувати зв'язків з цим студентством, уважаючи виступ прол. студентства проти ЦЕСУС-а як обиду цілого студентства в ньому об'єданого.

Інші організації студентства, що перебувають у Франції, Америці та Бельгії не проявляли майже жадної діяльності в послідньому році.

Через книгу Секретаріату перейшло 1090 писем і 8 посилок з чого більшість писем і всі посилки були вислані Секретаріатом.

II. ЕКОНОМІЧНА РЕФЕРЕНТУРА.

Як вже сказано в звіті Загального Секретаріату послідний Зїзд ЦЕСУС-а прилучив економічну референтуру до Загального Секретаріату.

Праця в цій ділянці була на протязі цілого року надто тяжкою. По попередній Управі залишились були надто великі заборжености, які декого зі студентів просто застрашували. Оподаткування з кожним місяцем меншало. Наслідком цього треба було повести працю в тому напрямі, щоби як найскорше зліквідувати всякі борги ЦЕСУС-а. Це і в дійсности вдалося і сьогодні ЦЕСУС не має вже ніяких грошових зобов'язань. Тому послідний адміністарційний рік можна цілком міло назвати роком сплачування боргів ЦЕСУС-а. Гроші потрібні на висилки делегації на міжнародні студенські конференції добув економічний референт тим способом, що частину потрібних грошей зложило само студентство шляхом самооподаткування а частину зібрано серед українського громадянства та установ як Український Університет в Празі, Український Педагогічний Інститут в Празі, Об'єднання Українських Організацій в Америці і т. д. Місячне оподаткування впало до неімовірно малої висоти так, що праця органів ЦЕСУС-а на цьому дуже терпіла. Найлутше виконувала свої зобов'язання перед ЦЕСУС-ом Академічна Громада в Подєбрадах а опісля також Громада Студентів в Подєбрадах. Інші організації в Чс. Р. в послідних місяцях майже нічого не вносили до ЦЕСУС-а. З заграничних організацій проявляла в цьому напрямі бажання Громада Студентів у Варшаві, яка завдяки тов. Бромоласьову, що перебрав був в часі ферій працю в цій організації почала була вираховуватись зі своїх зобов'язань перед ЦЕСУС-ом. Організації: СУСОНД, Спілка Укр.

Студентів в Німеччині, Чорноморє в Данціґу, Січ у Відні та Галич і За-рево в Данціґу а також УАГ Берно і Спілка спромоглися на протязі цілого року заплатити членський внесок за кілька місяців.

Хоча самооподаткування студентства дуже впало однак потішаючим для кожного студента мусить бути це, що наша Централя позбавилася всяких боргів і що в майбутньому році можна буде легше вести працю в цій ділянці. Самозрозумілим, що найблищий Зїзд ЦЕСУС-а мусить подбати про матері-яльне забезпечення нашої Централі.

III. КУЛЬТУРНО-СУСПІЛЬНА РЕФЕРЕНТУРА.

Четвертий Зїзд ЦЕСУС-а зніс Бюро Преси та Пропаґанди в Подєбрадах а покликав знову до праці культурно-суспільну референтуру ЦЕСУС-а. Праця в цій референтурі мала зводитися в першу чергу до видавання студен-ського органу, а тому старався підібрати таких товаришів, які могли вже повести редакцію Студенського Вісника і всю працю з видаванням органу звязану. Обрані Зїздом т. т. Волохів Лвонід — як голова референтури і Гло-вінський Евген — як секретар референтури. Обом товаришам довелось випу-стити всего два числа Студенського Вісника за 1926 рік. Зі зменшенням під-моги нашим студентам в Чс. Р. зменшилися також приходи ЦЕСУС-а а через це припинилась була надєякий час видавнича діяльність цьої референтури. Щойно зі здобуттям матеріяльних зособів на дальше видавання Студенського Вісника відновилась діяльність, однак в межечасі уступив тов. Волохів зі складу Управи. Брак матеріяльних засобів не давав змоги Управі ЦЕСУС-а обсадити цю функцію новим членом а тому приділено тов. Бойкова також до цєї референтури. Після випуску першого числа Студенського Вісника оказа-лось, що майже піврічна затримка у видаванню цього органу дуже неґативно відбилась як в студентстві так і громадянстві. З кінцем червня уділено тов. Гло-вінському безтермінову відпустку і таким чином залишився тільки один член тов. Бойків. Після так довгої затримки у видаванню стало ясным, що цього року не може вже наш орган виходити кожного місяця а мусить пе-рейти на двомісячник. Це було і до певної мірі ліпше для Управи ЦЕСУС-а в тому змислі, що вона не бажала робити нових довгів в друкарні на рахунок ЦЕСУС-а. Таким чином випущено до цього часу тільки чотири подвійні чи-сла Студенського Вісника. Що ж до його внутрішнього змісту, то він стояв подекуди нище як в попередньому році, однак причина цього лежала як в довгій затримці так в браку гроша, бо не можна було розділити праці на кілька осіб. Референти старалися на протязі того часу зложити діяльну Ред. Кол. однак через брак часу поодиноких товаришів, які до цьої праці на-давалися, не можна було урухоми як слід цю референтуру.

Новій Управі ЦЕСУС-а доведеться і в цьому напрямі стріннути великі полєкші, бо і видавництво Студенського Вісника не має вже сьогодня жадних заборженостей.

IV. ВІДДІЛ МІЖНАРОДНІХ ЗНОСИН.

Персональний склад. Четвертий Звич. Зїзд ЦЕСУС-а обрав абсольт. філь. Василя Орелецького керовником відділу, не приділюючи йому жадних співпрацьовників. Тому довелось згаданому працювати через цілий адміні-стративний рік самому. До міжнародніх цьогорічних зїздів помагав Відді-лови президент ЦЕСУС-а Др. Нижанківський, а саме у виготовленню відпо-відних рефератів на зїзди та в розшукуванні фондів для висилки делеґації до Шірсу та Риму.

Міжнародні студенські зїзди. Цего року Цесус брав участь в таких міжнародних студенських зїздах: в нарадах III. Комісії Міжнародної Сту-диської Конфедерації (СІЕ), що відбулися в Брюкселі в січні ц. р. Інформа-ції про ці наради подані в Студенськім Віснику ч. 1—2 1927. Далі вислав Цесус делеґації на міжнародні зїзди в Шірсі (Швайцарія) та Римі. Звіт про ці зїзди поданий в Студенськім Віснику чч. 7—9 за 1927 р. Слід відмітити на цім місци, що ці зїзди потребували доброї підготовки та вимагали досить багато праці.

Міжнародні студенські організації. В першу чергу треба тут згадати Міжнародну Студенську Конфедерацію, з якою дуже тісно співпрацював Відділ протягом останньої адміністративної каденції, особливо з III. Комісією СІЕ, що ведуть її головно Англійці в Лондоні. Справи, що нас лучили з СІЕ були такі: полекші для студентства, що виїжджає до чужих країн, Нансенові паспорти; висилка українського студентського хору до Західної Європи, на домагання III. Комісії СІЕ видано новий зразок міжнародних студентських виказок для українського студентства, порушувано перед СІЕ справу невідрадного положення українського студентства під Польщею, а саме «Нумерус Клявсус» на польських високих школах, труднощі нострифікації чужоземних дипломів в Польщі, утруднення повороту українського студентства на свою батьківщину, дальше є переговорювано в справі студентів-абсольтентів і т. д. Всі інші подібні справи подано до відома українського студентства в звіті про зїзди, де й зазначено, що власне ми осягнули в цих порушуваних справах. Крім цього листувався Відділ з СІЕ в багато інших справах, які не так дуже торкаються українського студентства ізза нашого виїмкового положення, іменно відносно організації між нашим студентством продукції наукових фільмів, виміни студентів, подорожей до Сполучених Держав Північної Америки, Південної Африки, Греції, Женеви та інших країн, дальше в пресових, економічних та багато інших справах.

Міжнародня Студенська Поміч. З цією організацією працював ЦЕСУС менше ніж з СІЕ, а це тому, що вона веде менші агенди на міжнародньому студентському форумі чим СІЕ та й через те що ЦЕСУС не є з нею звязаний своїм членством. Справи, які нас лучили з Міжнародною Студенською Помічю, наведені в звіті про міжнародні зїзди. Є надія, що співпраця в слідуючій адміністративнім році з цією організацією піде жвавійше чим до тепер.

Поодинокі студенські центральні: Англійці. Зносини з англійським студентством носили дуже приятельський та щирий характер. Англійці все ставилися з симпатіями до потреб та бажань українського студентства. На римській зїзді посередничили вони в нашій спорі з Поляками, містили переклади з української літератури в своїй пресі, дальше зацікавилися висилкою українського студентського хору до Англії та в своїй приватних й офіційальних листах висказали побажання, щоб Українці прибували в більшій скількості до Англії, чи то на студії чи як гості. Також і в Шірсі англійські делегати йшли нам на зустріч в справі проєктованого підшукання фондів для російської та сепаратно української студентської еміграції.

Відношення до чехословацького студентства було щире та приятельське. Українські делегати не раз брали участь в зборах, вечірках та інших урядженнях чехословацької студентської централі. Листування з цим студентством не велике, бо представники нашої централі полагоджували з ними всі біжучі справи особисто. Співпраця з чехословацьким студентством мала цього року ще більше сердечний характер чим минулого року.

Данці. З Данією лучили нас подорожі українських студентів до цієї країни. Ізза браку фондів не міг наш делегат прибути на зїзд данського студентства.

Болгари. По чехословацьким студентстві найщиріші наші зносини з славянських студентів були побіч Білорусинів безперечно з Болгарами. Болгари вистаралися о візд для деяких українських студентів до Болгарії. Приїзд українського делегата з Праги на зїзд болгарського студентства в Софії відмічено з радістю болгарською столичною пресою.

Білорусини. Політичне положення України та Білорусії заставляє білоруське студентство йти в тіснім контакті з нами на всіх ділянках нашої міжнародньої співпраці. Миле було прийняття української делегації білоруським студентством в Римі.

Італійці. Дуже прихильно поставилися італійські студенти до нашої делегації в Римі підчас цьогорічного візду СІЕ. Також й італійська столична преса ставилася до української делегції прихильно. З Італійцями лучили нас приготування до римського конгресу СІЕ та до міжнародних спортових змагань в Римі.

Німецьке студентство все ставилося уважно до потреб українських студентів та помагало їм морально й матеріально. І так у Відні українські сту-

денти працюють в німецьких економічних інституціях при віденському університеті заробляючи собі тим способом на прожиття. В Берліні помогли німецькі студенти нашим товаришам в дуже багато випадках. Крім цього улекшено декільком українським студентам візд до Німеччини в наукових цілях. Німецька студенська преса містила часом відомости про життя українського студентства.

Мадярське студентство містило в своїй пресі інформації про наше життя, виступало часто на міжнароднім форумі в обороні українського студентства та взагалі цікавилося українським питанням.

З Французами були відносини щирі. Французька студенська централь улекшувала для українських студентів візд до Франції та цікавилася українськими високими школами, особливо на еміграції. На візд французького студентства в Штрасбургі наш делегат не міг прибути ізза браку фондів, тому надіслано віздом тільки привітальне письмо.

Бельгійці. Цікавилися літературою про Україну та інформаціями про українське студентство.

Еспанія. Ізза особливого політичного положення в Еспанії не є еспанське студентство зорганізовано та не бере великої участі в міжнароднім студенським життю. Надіслано їм літературу. В останнім часі навязано особисті зносини з молодим професором на університеті в Саламанці — п. José Cegezo Jiménez, який приобіцяв бути помічним в налагодженню тісніших стосунків еспанського студентства з нами. При цім обговорено також евентуальну поїздку одного або двох українських студентів у вересні 1928 до Мадриду.

Швайцарське студентство дуже часто помагає нам на міжнароднім форумі, особливо в спорі з Поляками. Цікавиться також літературою про Україну. Правдоподібно при кінці цього року швайцарський делегат виїде до Женеви від СІЕ, аби представити бажання Українців в справі Нансенових паспортів.

Шведи все підчеркували на міжнародніх зїздах нашу історичну спільність та потребу навязання перерваних культурних зносин між Швецією та Україною. Один шведський студент славіст просив помощи зорієнтуватися в матеріялах (переказах народніх та жерелах) про бувші зносини між Швецією та Україною.

Сполучені Держави Північної Америки. З студентством цієї країни переговорювано в справі острого відмежування Українців від Росіян в студенській північно-американській пресі, бо в Північній Америці преса звикла до терміну «Россія» й не так скоро визнається в українсько-московським питанню. Американці взяли це побажання до відома. В майбутньому вязатиме нас з північно-американським студентством також й справа конференції Мінародної Студенської Помочі, що відбудеться 1928 р. в Америці.

Грузія. Грузія не бере в міжнароднім студенським життю великої участі. Тому співпраця йшла на місцях. Однакова доля Грузії та України заставляє йти Грузинам спільно з нами.

З литовцями зносилися Українці на місцях (Берлін — Прага). Литовське студентство слабо зорганізовано та не виступає на міжнародньому форумі.

Фіни ніколи не виступали проти нас на міжнароднім форумі та все підчеркували спільність наших інтересів, особливо супроти Московщини. По розпаді їхнього центрального союзу ізза некучого для них питання шведської викладової мови на гельсінгфорським університеті, вони створили нову централь та вислали свого делегата на зїзд СІЕ до Риму.

Контакт з *Вірменами* був тісний та щирий. На жаль до тепер не спромоглося вірменське студентство на створення своєї централі ізза ідеологічної розріжничкованости, яка може спочиває в тім, що їхня країна розділена між Росією та Туреччиною.

З Голяндцями навязано знов перервані відносини, а це ізза створення нової централі.

Шкоти підпирали Українців при кожній нагоді на міжнароднім форумі та цікавилися літературою про Україну.

Турки виступили тільки що недавно на міжнародньому форумі. З ними навязано сердечні зносини. На запрошення Турків плянується приїзд українського делегата до Царгороду в липні 1928.

З цим балтійським студентством (Естонцями та Лотиськими) вимінювано інформаційну літературу та студенські журнали. В Римі делегати Латвії заявили, що бажають собі створення сильної української держави.

Норвежське студентство не проявляє себе за границею. До Норвегії надсилали літературу про Україну та українське студентство на чужих мовах.

Японія: студентство не організовано. Навязано особисті зносини з проф. Аюсавою з Токіа, який приобіцяв в дечім допомогти.

Китайці стали в останній часі дуже активними в себе дома та за границями та горяче співчують українському студентству. Навязано зносини з китайським студентством в Шангаї та Римі цього року. Один китайський професор досить обширно інформувався про українське питання в його найбільших деталях.

З кореяцями треба занотувати зносини на місцях, головню в Берліні. Положення Кореї подібне до нашого. Тому зрозуміла симпатія цього студентства до наших визвольних змагань. Кореанська молодь — це азійські Македонці: дуже активні дома та на чужині й свято вірять в перемогу своєї справи. Один український студент з Берліна збирається опублікувати довгу розвідку про Корею та її сучасні змагання.

З Югослав'янами відносини покращали й є надія, що вони незадовго збавляться душевних пут давнього московського псевдо-панславизму.

Македонці надсилали нам постійну літературу на болгарській та французькій мовах про теперішні відносини в їх батьківщині. Спроба порушити македонське студенське питання на римській з'їзді з боку болгарського студентства не вдалася.

Індія. Зі студентством цієї країни навязано приватні зносини. Вони цікавилися інформаційною літературою про Україну та давали нам літературу про свою країну в англійській мові.

Південна Африка. Була виміна журналів та особисті приятельські зносини підчас міжнародних з'їздів. Відношення цих студентів до нас характеризує та симпатична промова, яку минулого року виголосив президент південноафриканського центрального союзу Маркварт в Подєбрадах.

Південна Америка. Навязано офіційні зносини з союзом південноамериканських латинських студентів з осідком в Парижі. Листування незначне. Вимінювали інформаційну літературу. Крім цього навязано зносини з новопоставшим центральним союзом Уругвая.

Школи славянських наук в Європі. Відділ держав зв'язок зі школами славянських наук в Берліні, Римі, Парижі та Лондоні, це тим більше було доцільне, що наш науковий та літературний світ абсолютно за мало цікавиться ними.

Пресова діяльність: а) між своїми. Відділ постійно поміщував в «Студенськiм Вістнику» вісти про життя чужинного студентства, далі «україніку» то що. Також дещо публікувала про наше життя й українська нестуденська преса в Європі та Америці.

Між чужинцями: Ізза браку фондів вийшло тільки одно число Бюлетину Відділу Міжнародних зносин, а це за листопад м. р. З нього черпав відомости про наше життя черговий Бюлетинь СІЕ (Брюкселя), півурядовий «Budapesti Hirlap» т. и. Крім цього поміщувало статті або короткі інформації про українське студентство та Україну в журналах «Hochschule und Ausland» (Берлін), підручнику «Handbook of Student Travel» (Лондон), підручнику СІЕ за 1927 р. (Брюкселя) про склад Управи ЦЕСУС-а, українські кооперативи, дома, пресу, історію української студенської централі то що. В англійськiм журналі «The N.U.S. Sun» поміщено ряд перекладів з української літератури науковими журналами.

Виміна нашої преси з чужинськими студенськими та науковими журналами. Виміна відбувалася з такими країнами: Англія, Білорусь, Франція, Німеччина, Бельгія, Чехословаччина, Лужицькі Серби, Швайцарія, Фляндія, Сполучені Держави Північної Америки, Італія, Хорватія, Шкоція, Естонія, Швеція, Італія, Болгарія, Угорщина, Финляндія та Македонія.

Різне. Наша централія одержувала протягом минулого року багато запрошень з різних кутів Європи, як н. пр. на міжнародний пацифістичний з'їзд в Локарно, міжнародню виставу високошкільної книжки в Римі,

міжнародний пресовий зїзд в Берліні, політичні студії в Женеві і т. д. Не маючи змоги займатися цими справами, Відділ звертав ці запрошення до наших відповідних установ чи організацій, куди це вважав потрібним.

Переписка. Листування було що до чисельности таке саме як минулого року.

Закінчення. ЦЕСУС перебрав вперше на міжнароднім полі дуже багато справ як працю в українсько-польській комісії, висилку хору до Західної Європи, справу Нансенових паспортів, приобіцяно малу грошеву збірку для Міжнародної Студенської Помочи т. и. Зі всіх цих справ треба буде вивчатися нам в міру наших сил, і то навіть колиб деякі не дали бажаних нам результатів. Залишення цих справ на міжнародньому форумі рівнялося ослабленню становища українського студентства. Тому в новім адміністративнім році, треба дальшої, подвоєної праці між нашими чужинними товаришами, не паруючи вже при цім н. пр. справу підготовки до майбутніх міжнародніх студентських зїздів та спортових змагань в Парижі.

З ЖИТТЯ ЧУЖИННОГО СТУДЕНТСТВА.

Смерть визначного французького студентського працівника. Дня 19 липня ц. р. помер несподівано в піренейській місцевості Ендей (Hendaye) довголітний голова французької делегації на міжнародні студентські зїзди та віцепрезидент СІЕ, К. де Рокка Серра, який в останнім часі переняв був адвокатур у Бордо. Є це велика втрата для французького студентства. Також й українське студентство з жалем приняло цю сумну вістку з Франції. Де Рокка Серра працював від варшавського зїзду (1924) дуже часто з українським студентством, для потреб якого виявив він багато порозуміння. Минулого року хотів відвідати Подєбради, але мусів негайно вертатися до Франції. Стояв в приватній переписці з українським студентством та цікавився справами України. В. Й. П!

Зїзд болгарського студентства в Софії. В днях 7, 8 та 9 серпня ц. р. відбувався I зїзд болгарського студентства. На порядку дня поставлено було питання внутрішньої організації болгарської студентської централі та справу співпраці на міжнародньому полі. Від українського студентства прибув на зїзд тов. Василь Филонович з Праги, якому Управа ЦЕСУС-а доручила витати зїзд в імени українського студентства. Болгарська столична преса з радістю відмітила приїзд українського делегата до Софії.

Союз чужинних студентів на високих школах в Боні. Як доносить черговий випуск берлінського журналу «Hochschule und Ausland» ч. 6/8 за червень — серпень 1927 обрано було в Союзі чужинних студентів на високих школах в Боні (Німеччина) на літній піврік 1927 такий виділ: 1 Голяндець, 1 Люксембуржець, 1 Еспанець, 1 Українець та 1 Мадяр. В зимовім семестрі 1926/27 був такий склад виділу: 1 Болгар, 1 Голяндець, 1 Москаль, 1 Чех та 1 Українець.

Екскурсії чужоземного студентства до Совітського Союзу. Пляновані екскурсії чужинного студентства з різних країн світа не удалися, хоч це собі бажало дуже совітське студентство та робило для цього приготування. Причина лежить в охолодженню чужинних товаришів до Совітів, як це й стверджено на недавнім римським зїзді. Поїхали около 30 японських студентів до Петрограду та група Американців в різні місцевості Союзу. Американці мали відвідати також й Україну. Оскільки ця прогулька мала справді місце, довідаємося про це з найблищого числа ньюорського «The New Student».

BANKA ČESKOSLOVENSKÝCH LEGIÍ

V PRAZE II., NA POŘÍČÍ.

4 místní expositury, 16 filiálék, 6 sezonních směnárén.

Telegramy: LEGIOBANKA, PRAHA Telefon serie 265-5-1, 301-4-1.

VŠESTRANNÁ BANKOVNÍ SLUŽBA